

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АР-м И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

Агъэнэфэгъэ пстэури пхырагъэкIыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм тыгъуасэ, чъэпыогъум и 27-м, зичэзыу яшъэныкхорэ зырэ зэхэсыгъо илагъ. ЗэраIоу, «финиш гъогу занкIэм» депутатхэр мы зэхэсыгъомкIэ теуцуагъэх. Сыда пIомэ Парламентым джырэ изэлугъэкIэгъу идепутатхэр зэрэхадзыгъэхэ пIалгъэр кыихащт 2011-рэ илээсым игъэтхапэ аухы ыкIи ащ пидзагъэу зичэзыу зэлугъэкIэгъум идепутатхэм яхэдзынхэр шыIэштых. Парламент партиехэр а хэдзынхэм яфэмэ-бжымэ зычIэуцуагъэхэр ыкIи зичэзыу хэдзынхэм текIоныгъэ къащыдэхыгъэным илофыгъохэр зызэрахъэхэр бэшлагъэ пIоми хьушт.

Парламентым изэхэсыгъо хэлэ-

жыагъэх Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ, министрэхэм я Кабинет хэтхэм ащыщхэр, суд ыкIи правэуэхумэкIо органхэм, муниципальнэ образованиехэм, общественнэ организациехэм ялыкIохэр, нэмыкIхэу рагъэблэгъагъэхэр.

Мы мафэм депутатхэм Iоф зэрэшIэштым ехыылэгъэ повесткэу аухэсыгъэм Iофыгъо тIокIырэ пIырэ хагъэуцогъагъ. Ахэм ахэтыгъэх апэрэ ыкIи ятIонэрэ еджэгъухэм ателытэгъэ законопроектхэр, республикэм ищылакIэ епхыгъэ нэмыкI Iофыгъохэр, федеральнэ министрIтIу афэкIорэ Джэпсалъэхэу Парламентым къыгъэхъазырыгъэхэр, федеральнэ законопроектхэм депутатхэм къаралулэхэрэм

яхыылэгъэ унашъохэм япроектхэр.

ЫужжIэ къафэгъээзжыгъэныр имыщыкIагъэу алыты, депутатхэм законопроектиплI еджэгъуитIум телытагъэу аштагъ. Джащ фэдэу агъэнэфэгъэ Iофыгъо пстэуми адырагъэштагъ. Арэу шытми, депутатхэм яеплыкIэхэр зыщызэтемыфагъэхэр законопроектхэм къахэкIыгъэх. Гушылэм пае, «Адыгэ Республикэм и Законэу «Организациехэм ямылкъу техъорэ хэбзэIахьыр» зыфилорэм ия 4-рэ статья зэхьокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм ехыыллагъ» зыфилорэм фэгъэхыгъэ голосованиер зызэхашэм ащ пэуцужьхэзэ депутат 12-м яголосхэр атыгъэх. Арэу шытми, нахьыбэмэ дырагъашти, законопроектхэр пхырагъэкIыгъ.

Парламентым зичэзыу изэхэсыгъо зэрэкIуагъэм ехыылэгъэ тхыгъэ нахь игъэкIотыгъэ тигъэзет къыхиутышт.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илээсыбэ хьугъэу шыагъэ къытгъу егъэджен Iофым зэрэхэлажъэрэм, къытIэхъухъэрэ ныбжьыкIэхэм яегъэдженрэ япIунрэ ышъхьэкIэ илахышхо зэрахышъхьэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шытхъу тхыль фагъэшъошагъ **Карпова Валентинэ Николай ыпхьум**, гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ муниципальнэ учреждениеу «Къалгъу Мыекъуапэ игурыт еджапIэу N 2-м» иублэпIэ классхэм якIэлэгъаджэ.

Илээсыбэ хьугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIэрэм, цIыфхэм социальнэ IэпыIэгъу зэрарагъэгъотырэ программэхэм ягъэцэкIэнкIэ гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шытхъу тхыль фагъэшъошагъ **Хлебникова Светланэ Михаил ыпхьум**, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениеу «ЦIыфхэм ясоциальнэ фэIо-фащIэхэр зыгъэцэкIэрэ ТэхьутэмыкIое гупчэм» исоциальнэ IофышIэ.

ПСЫКЪИУНЫМРЭ ТИГУМЭКИХЭМРЭ

УЗЭКЪОМЫТЭУ упэшIуекIон плъэкIыштэп

Къин къызыфэкIогъэ къуаджэхэм гум пыкIырэ IэпыIэгъу араты. Адыгэ РеспубликэмкIэ ХьатыгъужьыкIое къоджэ псэупIэм илыкIохэр тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ чылэхэм мы мафэхэм ащылагъэх.

Краснодар краим ипсэупIэхэу псы къиугъэм зэлъыкIугъэхэм тхьамыкIагъоу къафыкIокIыгъэм идэгъэзыжын ахьцэкIэ зы-

горэуштэу къэплъытэн плъэкIышт. Ау чъэпыогъум и 15-м цIыфмэ агу ихьыкIыгъэр, къинэу алъэгъугъэр, джырэ уахьтэ

зэшIуахын фэе Iофыгъохэр къэ-
лътэгъэушIухэп.

Псы къиугъэр зылъыIэсыгъэ чыпIэхэр шIэхэу зыми хэкIо-

кIэштхэп. Псыр зэкIэкIожьыгъэми, нэмыкI кIуапIэ къыгъотыгъэми, псэупIэхэм, мэххэм зэрэхъушIагъэр нэрылэгъу. Гъуакъо, Кодышхьапэ, ШIоикъо, нэмыкIхэми псым зэрарэу къафыхыгъэр зэдгъэпшэщтыр тшIагъэп. Кодышхьапэ тыщыIэу Краснодар краим игубернатор иапэрэ гуадзэу Хьатыу Джамболэт тылукIагъ. Къоджэдэххэм ар гушыIэгъу афэхъугъ, псым хэкIодэгъэ Ныбэ Мэдинэ ишъхьэгъусэ фэтхъаусыхагъ, IэпыIэгъу зэраратыштым щигъэгъозагъ.

Хьатыу Джамболэт псэолъэшIхэм, чыпIэ пащэхэм ягъусэу псыр зыщыхъушIэгъэ чыпIэхэр къыплъыхъагъэх. ГъэцэкIэжын Iофхэр зэрэлъыкIуатхэрэм лъыплъагъ.

ШIушIэ IэпыIэгъухэм мэхъэ-

нэ ин Дж. Хьатыум аритыгъ, ау ащ дакIоу ыналэ зытыридагъэр цIыфмэ афашгъэ гъомылапхьэр, нэмыкIхэри атхыхэзэ, чыпIэ хэхыгъэм рагъэкIухэзэ ашIын зэрэфаер ары. Техникэу псыр къызыщыгъэм шагъэфедэрэр макIэп шъхъае, Iофхэр нахь псынIкIэу лъыкIотэнхэм пае пащэмэ ялътыгъэр зэрэмымакIэр ащ къыхыгъэщыгъ.

— Адыгэ Республикэм шъу-
кыкIыгъэу къуаджэмэ IэпыIэгъу шъуакъыфэхъу, ащкIэ гъунэ имыIэу тышъуфэраз, —
къылуагъ Хьатыу Джамболэт. —
СыкъыжъудэгъушыIэ сшIоигъу, ау уахьтэу тилэр макIэ, къэткIухъан фаер бэ. Башэ тымыIоу, IофшIэн нахьыбэ зэрэдгъэцэкIэштым зэкIэми тыпылгы сшIоигъу.

ХьатыгъужьыкIуаехэр кIэщакIох

ХьатыгъужьыкIое къоджэ псэупIэм хэхъэрэ чылэгъуиплIым къащаугъоигъэ гъомылапхьэр Кодышхьапэ къыщы-
зэлъахыгъэ штабым нагъэсыгъ. Машинэшхор аунэкIынуу зы-
фежъэхэм, къуаджэм шыщ ху-
лъфыгъэхэр, бзылфыгъэхэр

IэпыIэгъу къафэхъугъэх. Дзыо
ушъагъэхэр зепхъанхэр Iоф къы-
зэрыкIоп. МашинэмкIэ пIантIэр
зэралгъэкIэхыгъэ афашагъэр за-
гъэтIылыхэм ыуж ныIэп зыт-
шIагъэр чылэм шыщ хулъфы-
гъэ ныбжьыкIэхэу IэпыIэгъу
къафэхъугъэхэр чэщым сыхьат
залэ нахь зэрэмычтыгъэхэр.

(ИкIэхъу я 2-рэ н. ит).

УЗЭКЪОМЫТЭУ упэшIуекIон плъэкIыщтэп

(ИкIуэх).

Къэрэбэт Къэплъан ХъатыгъужьыкIое къоджэ псэупIэм ипаш. Кобэщыч Азамат чылэм игурыт еджапIэ идиректор, купым хэтых МамыекIо Эдуард, Шымыгъэху Аскэрбий, ХъакIэмыз СултIан, Едыдж Хъалимэ, Шэуджэн районым ителвидение иIофышIэху Алий Светланэрэ БжэшIо Тимуррэ, республикэ общественнэ движение «Адыгэ Хасэм» илIыкIо.

Кодышхъапэрэ Шпоикюрэ къашытлэгъугъэр макIэп. КIэим дэт унэхэр арых псыр нахь лъэшэу зылгъыIэсыгъэр, садхэр умышIэжынкху хуыгъэх. Анахъэу псым ыгъэкIодыгъэ чыгхэр нэпкъым пэблагъэу щытыгъэхэр арых.

Тхъагъушхэ Мэхьуд ары Кодышхъапэ апэу гушыIэгъу къыщыт фэхуыгъэр. Къакъырыр, коныр, нэмыкIхэри псым шуихыгъэх. ХъокIон Хъарыет, Шхъэлэхъо Батмызэ, Тхъагъушхэ Сафьет, ЯкIошхэ Сусаннэ, Даурхуэ Асыет, Салбий, Саидэ, Сэлымэ, нэмыкIхэми къытфалота-

гъэр, ягууз-лыузэу тагъэлэгъугъэр макIэп.

ХъакIэмыз Пшымафэ «Адыгэ-автотдорым» илIыкIу. Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакIушынэ Аслъан иунашхокIэ тигъогушIхэр псыр къызыщиугъэм къэкIуагъэху ащ къытиIуагъ. П. ХъакIэмызым зэрилытэрэмкIэ, зэгурылоныгъэ ахълэу Iоф зэрашIэрэм ишIуагъэкIэ къиныгъохэр дагъэзыжых. ТхъамакIагъо къызэкIу-гъэ цIыфмэ агу къэпIэтынэм упылгыныр щытхуэ зыхэлъ пшырылъ лъапIэу типсэолъэшIхэм, гъогушIхэм алыгъэ.

Мыекъуапэ къызыщыдгъэ-зэжыным Даур Асыет иунагъо тыригъэблэгъагъ. Зэшищрэ зы шыпхурэ ащ ыпIугъэх. Къиныгъоу цIыфмэ апэкIэкыгъэр

Асыет къыIуатэ зыхуыкIэ, къушхъэ лъагэмэ алыэны-къокIэ плъэщтыгъ. Ежхэм яунэ Iэтыгъэти, псыр лъэшэу къылыIэсыгъэп. Бзылфыгъэр тапашхъэ щытэу зэгупшысэ щытыгъэр икIоу къытимылошхуэми, псыр джыри къиуным зэрэтещыныхъэхэрр къыдгурыIуагъ. Нэп-

къым пэмычыжхуэ щысхэм яунэху псэолъэпхъэ пытэхэм ахэмышIыкIыгъэхэм джыри ащ фэдэ «утын» афэщIэщтми тшIэрэп.

Тигъоу тыкызытехажьым тлэгъугъэр, зэхэтхыгъэр гукIэ зэдгъафэ тшIоигъуагъ, аурэ лъэшэу тегупшысэ тлэгъыщтыгъэп. Ащ фэдэ тхъамакIагъохэр нэгум къызыкIуоуохэкIэ, тыгъосэрэ мафэри, неущыIэныгъэм къырыкIоштыри зэгъапшэхэ пшIоигъоу уахътэ къыокIу.

Псы къиугъэм фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр джыри къыхэтыуыщтых.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Мыекъуапэ — Попсэ район — Мыекъуапэ.

КIэлэцIыкIухэм апае

КIэлэцIыкIу IыгыпIэхэм ачIэс сабийхуэ адыгабзэ зышIэхэрэр, ар зэригъэшIэным фаблэхэрэр зыхэлэжхъэхэрэ телекэтынхэр къагъэлъагъохуэ рагъэжыагъ. Джырэблагъэ апэрэ къэзыныр шылагъ.

А хуыгъэ-шлагъэм къежыапIэу фэхуыгъэмкIэ теупчыгъ АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ иотдел испециалист-эксперт шхъалэу Ситимэ Сарэ.

— Къэралыгъо программэу къэралыгъуабзэхэм афэгъэхыгъэм къызэрэдилыгътэу, кIэлэцIыкIу къэгъэлъэгъон-къэтынхэр АР-м гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэрэ телерадиокомпаниэмрэ тызэгъусэу дгъэхъазырыгъэх.

Адыгэ кIэлэцIыкIухэм абзэ тIупшыгъэу, яжабзэ дахуэ гушIэныгъэмкIэ мэхъанэшхо зиIэр унагъом ыуж кIэлэцIыкIу IыгыпIэр ары. Ар дэгъоу къыгъэлэгъуагъ тиминистерствэрэ шIэныгъэхэм защыхагъэхэрэ республикэ институтымрэ яIофышIэхэр кIэлэцIыкIу IыгыпIэхэм защIэхэ нэуж зэфэхысыжхуэ ашIыгъэм.

Гукъау нахь мышIэми, Мыекъуапэ дэт кIэлэцIыкIу IыгыпIэхэм адыгабзэр ащазыгъэшIэн IофшIакоу яIэп, кIэлэпIу

единицэ лые яIэн фитыхэп. Группэм кIэлэпIуитIумэ итын фаер, группих зиIэм кIэлэпIу 12 иI.

Ильэс пчъагъэм кIэлэцIыкIухэмрэ ныбжьыкIэхэмрэ шIэныгъэ тедзэхэр къазытырэ гупчэм къыкIыххэзэ кружок фэдэу адыгабзэр кIэлэцIыкIу IыгыпIэхэм ашарагъашIэщтыгъ. Ау мы ильэс еджэгъум а сыхъат зытIур Мыекъуапэ гъэсэнэгъэмкIэ икомитет аихыжыгъ. КIэлэцIыкIу IыгыпIэхэм адыгабзэр ашарагъашIэрэп. Ащ изэрарышхо къэкIуагъ. Зиунагъо адыгабзэкIэ щымыгушыIэхэрэм ясабийхэм адыгабзэр ашIэрэп, къэгущыIэхэрэп, къызыгурымыIохэрэри ахэт. Бзэр зыIуль кIэлэпIу зиIэ группэм ис сабийхэр арых зиньдэльфыбзэ зэхэзыхын, рыгушыIэн, усэ, пшысэ къырилотэн амал зиIэр.

Мыекъуапэ дэт кIэлэцIыкIу IыгыпIэу N 9-м чIэс кIэлэцIыкIухэм янасып якIэлэпIухэм зэкIэми адыгабзэр зэралулыр. Мыщ чIэс урыс кIэлэцIыкIухэми къин къащымыхуэу орэдхэри, усэхэри адыгабзэкIэ къаIох. Ащ фэшхъафрэ кIэлэцIыкIу IыгыпIэ пчъагъэу къалэм дэтхэм ачIэххэм адыгабзэр зэхэзынэу, адыгэ орэд къалонэу, къэшхонхуэ амал зэрямыIэр гукъао. Ау зиунагъо адыгабзэкIэ щыгушыIэхэрэм якIэлэхэр чылэм дэс сабийхэм афэдэу абзэ тIупшыгъэу мэгушыIэх.

КъыткIэхуыхэрэ сабийхэм адыгэ лъэпкъым ыбзи, икультури, ишэн-хабзэхэри зэрамыгъэкIодышхтхэм, зэрэлыагъэкIотэщтхэм тицыхъэ тель. АщкIэ телекэтынэу дгъэхъазырыгъэхэм яшIуагъэ къэкIонэу тэгугъэ.

СИХЪУ Гоцнагъу.

ДиндэлэжыапIэр IэпыIэгъу афэхуэ

Краснодар краим и Попсэ район къышхуыгъэ тхъамакIагъом зэрэ Урысыеу шыгуау. Псыр къызыкIоугъэ цIыфхэм IэпыIэгъу афэхуыгъэным эпхыгъэу тикъэралыгъо исубъектхэм зэкIэми Iофыгъо гъэнэфагъэхэр зэшIуаых. Тигъу-нэгъухэм тишIуагъэ ядгъэкIыным пае Президентэу ТхъакIушынэ Аслъан республикэм шыпсэхуэрэм бэмышIэу закъыфигъэзагъ, Джэпсалэу ащ къышIыгъэм цIыфыбэм дырагъэштагъ ыкIи язымэфэ лэжыапкIэ счетэу къызэлъахыгъэм рагъэхъанэу унашхо ашIыгъ. Джащ фэдэу гъогу ыкIи псэолъэшI техникэр афатIупшыгъ.

Адыгеим ыкIи Пшызэ шъолыыр ащыпсэхуэрэ быслымэнхэм я ДиндэлэжыапIэ чыпIэ гузэжыогъу ифэгъэ цIыфхэм IэпыIэгъу афэхуыгъэ рихъухъагъ, шIушIэ Iофтхъабзэ зэхичагъ — шъоушыгъу, хъаджыгъэ, пындж, картоф (зэкIэм-кIи тоннрэ ныкIорэ) тыгъуасэ Попсэ районым ращэжыагъ.

— Мы шIушIэ Iофтхъабзэм икIэщакIохэр тиныбжьыкIэхэр арых, ащкIэ ахэм тафэраз, — къыхыгъэщыгъ муфтиеу Емыж Нурбий. — Хымэ лыуз хуэрэп, непэ тигъунэгъухэм, тикъошхэм IэпыIэгъу тафэхуыныр, ахэм якъин адэгдошчыныр къыттефэ. Къин къызыфыкIо-кIыгъэ цIыфхэм ящыкIэгъэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным тэри тилахь хэтлэхъаным тыфэхъазыр. Мэфэ заулэкIэ узэкIэ-Iэбжьымэ, фытыр сздакъэм шыщэу къэнэжыгъэгъэ сомэ мин 35-р Попсэ районым шыпсэхуэрэм афядгъэхыгъ. Непэ ащ кIорэ ныбжьыкIэхэр, ищыкIагъэ хуэмэ, къэуцунхэщ, нэжъ-Iужхэм яшIуагъэ арагъэкIыщт. Гъомылапхъэхэр зэрэтщэщт машинэхэр АР-м и Президент и Администрации къытитыгъ, быслымэнхэм ацIэкIэ ащ иIофышIэхэм «тхъашхуегъэпсэу» ятIомэ тшIоигъу.

**ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.**

Суд приставхэм я Федеральнэ къулыкIу Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэIорышIапIэ лъэшэу гухэкI щыхуэ Урысые Федерацием и Президент и Полномочнэ лIыкIоу Къыблэ федеральнэ шъолырым щыIэм иаппарат Адыгэ РеспубликэмкIэ и федеральнэ инспектор шхъалэу ЛIыIужху Адам Хъусенэ ыкъом фэтхъау-сыхэ янэ идунай зэрихъожыгъэм фэшI.

ОАО-у «Дондуковскэ элеватор» зыфилорэм хъалыгъугъэжэ производствэм щылэжъэнэу, Iофым хэшIыкI фыриIэу технолог ищыкIагъ.

ШъузэкIолIэщтыр: РА, Джэдэ район, ст. Дондуковскэр, ур. Элеваторная, 30.

Тел.: 8-87779-9-39-01, 9-39-02, 9-36-48.

СИХЪУ Гошнагу,
«Адыгэ макъэм»
ижурналист.

Къэралыгъом зэшлуихын фэе лoфыгъошхо-хэр гъэцэкIэгъэнхэм пае программэхэр зэхегъэуцох. Ахэм илъэс гъэнэфагъэхэм ателытагъэу лoф ашIэ. Адыгэ Республикэм иминистрствэ пэпчэ пIоми хъунэу, ащ фэдэ къэралыгъо программэхэм ягъэцэкIэн хэлажъэ.

Бэрэ къыхэкIы зы программэу, тIоу щымытэу программэ пчъагъэхэм зы министерствэр адэлажъэу. Гушылэм пае, гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ Министерствэр программэ 11-мэ адэлажъэ. Зыхэр ежъ министерствэм ие шъыпкъэх, адрэхэм ягъэцэкIэн хэлажъэ е программэм щыщ Iахь къыфэгъэзагъэу мэхъу. Ащ тетэу непэ министрствэм Адыгеим икIэлэцIыкIухэм, Адыгэ Республикэм икъэралыгъу-абзэхэм якъызэтэгъэнэн, гъэсэныгъэм хэхъоныгъэ егъэшIыгъэным, гъэсэныгъэм иучреждение щынэгъончъэу щытыным, патриотическэ пIуныгъэм афэгъэхьыгъэ программэхэм ыкIи нэмыкIхэм лoф адешIэ.

Ахэм ащыщхэр зэрагъэцэкIэхэрэм шъуащыдгъэгъозэщт. Непэ тыкызытегушылэщтыр 2007 — 2010-рэ илъэсхэм ателытэгъэ республикэ целевой программэу «Гъэсэныгъэм хэхъоныгъэ егъэшIыгъэныр» зыфилорэр ары. 2010-рэ илъэсым ар зэрагъэцэкIэрэр къытфилотэнэу телъэIугъ АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ иотдел ипашъу Оздэмыр Светланэ.

Программэм ишIуагъэкIэ

кIагъэхэм мыщ тетэу агырагъагъ:

— сомэ миллионрэ ныкьорэ зыосэ спортивнэ псэуалъэхэр;

— егъэджэным пае Iэм-псымэхэм ыкIи лабораторнэ псэуалъэхэм сомэ миллиони 2,5-рэ атефагъ;

— егъэджэнымкIэ нэрылъэгъу IэпыIэгъухэу комплект 22-рэ — ащ щыщэу химиемкIэ 6, физикэмкIэ 6, ублэпIэ классхэм апае 5, кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм апае комплекти 5 ащэфыгъ;

— сомэ миллиони 2,5-рэ зыосэ компьютернэ техникэ (ноутбуки 105-рэ) ащэфыгъ;

— сомэ мин 500 зыосэ медицинэ комплект 18 кызыпIагъэхьагъ;

— нэбгырэ 22-рэ зэрыфэрэ автобус ыкIи автобус цыкIоу «Школьный» зыфилорэм фэдэ сомэ миллионрэ мин 700-рэ ауасэу еджапIэхэм аратыгъэх.

Программэм кызырэдильгътэу, мы илъэсым ижъоныгъокIэ мазэ министрствэм «2010-рэ илъэсымкIэ Адыгеим икIэлэегъадж» зыфилорэ республикэ зэнэкъокъур зехишагъ. Ащ кIэлэегъэджи 9 хэлэжъагъ. Зэнэкъокъум икIэлэххэмкIэ кIэлэегъэджи 5-мэ АР-м и Президент иахъшэ шIухьафтынхэр аратыгъэх. БаллхэмкIэ апэрэ чIыпIэр зыубытыгъэм — сомэ мин 50, адрэ нэбгыриплIымэ сомэ мин 20 зырыз афагъэшшошагъ.

Ионыгъом и 1-м, 2009-рэ илъэсым гъэсэныгъэм иучреждениехэм ялэжъапкIэ нэмыкIэу афалыгътэу зэрэагъэжъагъэм кIэлэегъаджэм иIофшIагъ елгытыгъэу илэжъапкIэ нахьыбэ пшIын плъэкIынуэ амал кытыгъ. АщкIэ ишIуагъэ къэкIуагъ икIыгъэ илъэсым иIоныгъо мазэ кышцегъэжъагъэу лэжъапкIэм ифонд процент 15-кIэ нахьыбэ зэралыгъэм. А уахътэм кышцублагъэу къэралыгъо учреждение 19-у министрствэм епхыгъэр ыкIи муниципальнэ еджэпIэ 150-рэ ащ фэдэ лэжъапкIэ тыкIэм техьагъэх. Ахэм нэбгырэ 9000-м ехъумэ лoф ащашIэ, а пчъагъэм

щыщэу 4500-р кIэлэегъаджэх.

Мы илъэсым ищылэ мазэ кышцегъэжъагъэу кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэмрэ гъэсэныгъэ тедзэ кызытырэ учреждениехэмрэ а системэм хэхьагъэх.

гъэ хэхьагъ. Гурыт еджэпIэ 27-м, гимназии 4-м ыкIи лицееи 4-м непэ профильнэ егъэджэныр ащызэхашагъ.

Гъэсэныгъэм игъэIорышIэн общественностыр нахь чанэу

Ащ кызырэдильгътэу, программэм игъэцэкIэн пэлухъанэу 2010-рэ илъэсым республикэ бюджетым сомэ миллион 11-рэ мин 676,10-рэ кыдылтыгътэщыгъ. Ащ щыщэу чъэпыогъум и 1-м ехъулIэу сомэ миллиони 10-рэ мин 955,40-рэ агъэфедэгъах.

Программэм кыдылтыгътэу гурыт еджапIэхэм, гъэсэныгъэ тедзэ кызытырэ учреждениехэм пIуныгъэр ащызэхэщэгъэным пае ушэтыпIэ «площадкэхэр» кызылхыгъэнхэр. Ащ пае 2009 — 2010-рэ илъэсхэм республикэм иеджэпIэ 10-м япэрэ классхэм егъэджэнымкIэ федеральнэ къэралыгъо шапхъэхэу «ятIонэрэ лIэужкIэ» зэджагъэхэр ащауплъэкIугъэх. Джы Iоныгъом и 1-м кышцегъэжъагъэу гурыт еджэпIэ 36-м япэрэ классхэр федеральнэ къэралыгъо шапхъэхэм игъорыгъозэ атехьащтых.

Ушэтыныр зыщыкIорэ еджапIэхэр кадрэхэмкIи, материалнэ-техническэ амалхэмкIи зэтэгъэпсыхьагъэх, непэрэ уахътэм диштэу, гъэсэныгъэ дэгъу къатэу лoфшIэныр ащызэхэшагъ. Ахэм шIэныгъэ куухэр экIэми ащызэрагъэгъотынэу амал яIэщт, егъэджэныр шъхъихыгъэу, узыIэпищэу ащызэгъэпсыгъэщт, кIэлэцIыкIухэм яфизическэ ыкIи психическэ псауныгъэ зэщымыкьонным ащыпылгыштых, рагъаджэхэрэми, езгыгъаджэхэрэми амал дэгъухэр яIэщтых.

Ащ фэдэ егъэджажIэм изэхэщакIохэр нэбгырэ 15 хъухэу мы илъэсым ижъоныгъокIэ мазэ Москва щыIагъэх, гъэсэныгъэм иIофшIэхэм яшIэныгъэхэм защыхагъэхэрэ Академием кышцырагъэджагъэх. ГъэсэныгъэмкIэ федеральнэ къэралыгъо шопхьакIэхэр зыфэдэхэр ыкIи ахэм атетэу лoфшIэныр зэрэзэ-

хэпщэщтыр кызырэгъэшIагъ. КIогъэ купым хэтыгъэх министрствэм, шIэныгъэхэм защыхагъэхэрэ Адыгэ республикэ институтым, гъэсэныгъэм икIэлэ ыкIи ирайон гъэIорышIапIэхэм япашэхэр, ублэпIэ классхэм якIэлэегъаджэхэр.

Чъэпыогъум ыкIи шэкIогъум федеральнэ къэралыгъо шапхъэхэм атехьанхэмкIэ анахь тегъэпсыхьэгъэ еджапIэхэм азыфагу республикэ зэнэкъокъу щыкIошт. Республикэ целевой программэм щыщ ахъщэмкIэ анахь еджэпIэ дэгъуи 5-м яматериальнэ-техническэ базэ зытэрагъэпсыхъанэу амал яIэщт. Ахэм компьютернэ техникэ, ублэпIэ классхэм ящыкIэгъэ псэуалъэхэр зычIэт «классхэр» ыкIи спортивнэ Iэм-псымэхэр аратыштых.

Гъэсэныгъэм хэхъоныгъэ егъэшIыгъэным фэлэжъэрэ целевой программэм кыдылтыгътэрэ лъэныкьохэм ащыщ гъэсэныгъэм идэгъугъэ зыкьегъэIэтыгъэныр. Ащ теткIэ илъэситф хъугъэу я 9-рэ классхэр ЕГЭ-м хэлажъэх, я 11-рэ классхэм илъэс 8 хъугъэу а шIыкIэм тетэу ушэтынхэр атых, арэушцэу экзаменхэр зытыхэрэм илъэс къэс япчъагъэ хэхъо.

2005-рэ илъэсым кышцегъэжъагъэу шIэныгъэхэм ядэгъугъэ уплъэкIугъэныр зыми емыпхыгъэу зэхэщэгъэнымкIэ Урысыем иминистерствэ ипроект АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ хэлажъэ.

Республикэ целевой программэу 2007 — 2010-рэ илъэсхэм ателытагъэм кызырэдильгътэу, еджапIэхэм яматериальнэ базэ зэтэгъэпсыхьэгъэным пае республикэ бюджетым сомэ миллиони 8,7-рэ 2010-рэ илъэсым кыгъIупшыгъ. Ар щы-

2010-рэ илъэсым целевой программэу тыкызытегушылэпIэрэм ипалъэ сухы. Ащ кыыхэкIэу министрствэм 2011 — 2015-рэ илъэсхэм ателытагъэу программэ зэхигъэуцуагъ.

Сыда программэу зыуахътэ зыухырэм ишIуагъэу къэкIуагъэр?

Программэм ишIуагъэкIэ еджапIэхэм егъэджэнымкIэ ящыкIэгъэ компьютернэ, мультимедийнэ ыкIи интерактивнэ техникэ алэклагъэхьагъ. Программэм ыкIи лъэпкъ проектэу «Гъэсэныгъ» зыфилорэм яшIуагъэкIэ мы аужырэ илъэсиплIым республикэм иеджапIэхэм автобус 25-рэ ыкIи автобус цыкIу 20 афашэфыгъ.

КIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм пIуныгъэ ыкIи егъэджэн лoфшIэнэу ащызэрахьэрэр нахьышIоу зэхашэ хъугъэ. Гурыт еджапIэхэу профильнэ (сэнахъатэу кыыхыгъэм тегъэпсыхьагъэу) егъэджэныр зыщызэхэшагъэм ипчъа-

кыхэлажъэ хъугъэ. ЕджапIэр аккредитацие ашIы, кIэлэегъаджэхэм аттестацие акIу зыхьукIэ, эксперт купхэм общественнэ организациехэм ялIыкIохэр къахэлажъэхэ хъугъэ. Республикэм ит еджапIэхэм экIэми Интернетым хэхьанхэу непэ амал яI, еджэпIабэмэ сайтхэр кызызIуахыгъэх.

Лъэпкъ проектэу «Гъэсэныгъ» зыфилорэм игъэцэкIэнкIэ республикэ целевой программэм мэхьанэшхо иI. Лъэпкъ проектым игъэцэкIэн программэм кыдылтыгътэрэ ахъщэм щыщ хахъэу мэхъу. Ащ фэдэу проектым игъэцэкIэн кыдылтыгътэрэ ахъщэм республикэ бюджетым иахъщэ хэхьагъ егъэджэпIэ шIыкIэ амалхэр зыгъэфедэрэ еджэпIэ 41-м ыкIи кIэлэегъэдже 200-м ахъшэу къаратыгъэм. Сэкъатныгъэ зиIэ кIэлэеджажIохэу яунэхэм ащырагъаджэхэрэм нахь амал дэгъухэр яIэнхэми программэр фэлэжъагъ. Арышъ, республикэ целевой программэм лoф ышIагъ, тапэки ар гъэсэныгъэм фэлэжъэщт.

Шылэх тхаклохэр ацлэ кьенлуагъэкӀу цӀыфхэм амышлэху, ытхыгъэхэм ямыджэху, шылэх нэмыкӀ тхаклохэри дэгъоу ашлэху, яджэху, ацлэ кыи-зэренлогъэ закъоми кыыгъэгъушлэху, атхыгъэхэм тхыльеджэхэр ягуанэу къатегушылэнхэм фэхъазырхэу. Аужырэхэм ащыцэу зыцлэ кьеслощтыр гъэзетеджэхэм къашлэгъэхэн фае, Пэнэшью Сэфэр ары. Пэнэшьюм ытхыгъэхэм ямыджагъэ щымылэу слорэн, ари хьун ыльэкӀышт, ау ащ фэдэу кьэбгъотыщтыр макӀэу сломэ, сыхэмыукъонэу кыысцэху. А зэфэхьысыжыи сэзыгъэшлырэр Сэфэр ирасказхэр ренэу гъэзетэу «Адыгэ макъэм» кыыхеутхэш, тӀэкӀу зэпыгъо зыфашыкӀэ, кыыкӀэлыкӀощтым ашӀуабэ дашӀэу зэрежэхэрэр ары.

Сэфэр тхэныр зэрэригъэ-жагъэр сэмэркэу, лакъыр дэ-рассказхэр арых. Ахэр дэтхэу тхылыищ кыдыгъэкӀыгъ: «УпыкӀын ащ, си-благъ», «Зэмыжгъэ хьа-кӀэхэр», «Къэцыпэнэ Іэ-рам» зыфилохэрэр. Ахэм къакӀэлыкӀуагъэх повестхэр зыдэт тхылыху «Ушэ-тыпӀ», «Шулэгъур нахь лъэш», «Псы кьаргъом ычӀэгъ», «Хым ишхьал мэхъаджэ, е Неуш кӀасэ хьушт», «Шулэгъурэ шӀомыкӀымрэ», «Гъун-джэр чагъэ», «Хылагъ», романху «Шьоу дыджэ», «УӀэгъжэ», «Хьадырыхэ гъогу» зыфилохэрэр. Тхылы-хэм къадэмыхъагъэхэм, повесть кӀэкӀэху, рассказху журналэу «Зэкъошныгъэм», гъэзетэу «Адыгэ макъэм» бэ кыыхаутыгъэр.

Ытхырэр цыф жьугъэхэм анахьэу агу резыгъэхьырэр хьугъэ-шӀагъэхэр шылэны-гъэм кыыхыгъэху, шьып-къэм пэблагъэху зэрэгъэ-псыгъэхэр ары. Произведе-ниеху гурит еджапӀэм ипрограммэ хэтхэм язэгъэ-шӀэн сисэнэхьат елытыгъэу екӀолӀэкӀэ-шыкӀэ амалху къафэзгъотыхэрэм ащыщхэм сакъышыуцшт.

Рассказу «Ерыуаджэм ипкӀыхьапӀ» ыкӀи повесту «Къэгъэгъэгъу» зыфилохэм шьыщ пычыгъомрэ я 8-рэ классым щакӀу. Непэрэ ма-фэм къуаджэ пэпчӀ дэпӀэгъ-ошт ерыоджэ-ешӀуаклохэр зыфэдэхэр Мэдждэ иобраз-кӀэ рассказу «Ерыуаджэм ипкӀыхьапӀ» зыфилохэм кыышытыгъ. Мы пычыгъом классым тыкышеджэ:

«Янэ-ятэхэр «тикӀэлэ-цыкӀуэкӀэ» еджэх. Къуаджэм «мыпсэу-мылажыэр» щы-раӀо. Ежэ «блатнойкӀэ» зэ-джэжы. ЫцӀэ шьыпкӀэр Мэдждэ, ау Миша пӀоу уеджэныр нахь игуап. Лъэ-гъупхь, къошцӀэнгуф, пӀлэ-ІушӀомбгъо мытӀыр. «КӀэ-лэ гъэсагъ», илъэсипшӀэ еджагъ. Чылэм дэсхэм зы-фэдэр дэгъу дэдэу ашӀэ: къа-

кӀоу залгъэгъурэм ныххэм чэт-тхьачэтхэр зэбгырафых. Илы-ягъэу щагум кыдэпӀагъ ашӀошымэ, нэпӀэгъум екӀы-фэ гъунэ лъафы. Пшъашьэмэ адэгъушылэнышъ, «игушылэ блэр гъуанэм кырешы» зы-фалорэм фэд. «Тызэгъогогъоп» кьезылохэм шхьухъшӀагъэхэр фызэкъуедзэ. «Сэнэхьатэу» хэлъыр бэ. Зэмызэхьэрэр нысэцэ джэгъу. Пчэгур ы-

кӀэм кыыхэфэрэ емыкӀухэр зэриумысыхэрэр, лакъырды-гъэ зыхэлъ гушылэху авторым ыгъэфедагъэхэр кӀэлэеджакло-хэм къагъотых, къаджэх.

Повесту «Къэгъэгъэгъу» зыфилохэм шьыщ пычыгъом исюжети кызырыкӀоу, шылэ-ныгъэм зэрэщыхурэм пэблагъэу, зэкӀэ кыыуатэрэр пшӀошъ ыгъэхьоу авторым зэригъэ-псыгъэм ишӀуагъэкӀэ кӀэлэ-

ЩЫФЫБЭМЭ

гъызэ пчыхьэр егъакӀо. Бза-джэм сыдыгъуи игъус. ЕшӀо-нымкӀэ ухэтми кыонэкъо-кӀун. ТӀэкӀу ришӀуэгъэмэ, ыпэ укымыкӀ. Акъылыр лъэхъа-гъэшъ, бзэгур тӀупшыгъэ. Шхэным фэбгъазэмэ, зы аркӀ бэшэрэб ерэгъоти, тхьачэт псау-ри дидзэн. Джа пстэур ащ «ишӀуагъ», ау ылэ зэмыкӀурэр ІофшӀэн. ЫлӀэгъу шьабэхэр кӀи-мыутынэу, ришӀун икӀун кыи-кӀэлонэу ыгъотымэ, зыгорэ хишыхьан, ау... ымыгъоты-рэмэ, адэ сыдэу зишыш? КӀо янэ-ятэхэм бэу арэгъашӀ, джыркӀэ ащ афэраз. Бзаджэ ышӀагъэкӀи зи кырамылӀу, кыытыгъугъэ шылэми зыха-ушъафэ. Ахэм къагурӀо якӀалэ шыгъын дэгъу зэрэщыгъын, иныбджэгъухэм ахэхьэм зы-горэ ахигъэкӀодэн зэрэфар-ер. «Гъогу пхэндж хэпхыгъ, уихэтыкӀэ тэрэзеп» ныбжыи кырамылӀу...»

Ащ ыуж урокым мы обра-зыр авторым кырилолӀэгъэ пстэум такыпкыырыкӀызэ щызэхэтэфы. Ар «отрица-тельнэу» зэрэщытыр тэгъуэнэ-фы. Мэдждэ фэдэхэм цыф на-пэр аушӀоуе, ны-тыхэр агъэ-гуӀэгъэху, обществом зэрар нэмыкӀ кызырэфамыхьырэр кӀэтэгъэтхы.

Мыщ дэжым художествен-нэ амалэу сатирэм кӀэлэеджа-клохэр нэуасэ щыфэтэшых. Об-щественнэ ыкӀи цыф шьыла-

еджаклохэм агу рехьы, герой-хэм яхарактерхэр псынӀкӀэу къаубыты. Повестым хэт ге-рой шхьалэху Бжэбэху Нурбекрэ урыс кӀалэу Димэ-рэ яобразхэр зэпэгъуцугъэу авторым кызыритырэми гу-лыатэ.

«Нурбек зэокложэ, ешӀо-кложэ, тӀэкӀу зэрӀофэу хьа-шхьурӀэ мэхьу», — еӀо авто-рым, ау якъоджэ лыжызу Мы-хьамэтрэ Мыекъуапэ зэкӀом зылуӀэгъэ урыс кӀалэу Димэ-рэ яшӀуагъэкӀэ Нурбек зы-кыишӀэжыи, гъогу пхэнджэу зытхьагъэм кыытекӀыжыи зэрильэкӀыгъэм зэкӀэри те-гъэгъушӀо. Къуаджэм нысэцэ джэгъоу дэтыгъэм лъэшыщэу зэрэщешӀуагъэм кыыхӀкӀэу Бжэбэху Нурбек заоу, ба-нэу щагум зэрэдэтыгъэр зэрэ-емыкӀур чэфыр зыкӀэжыи кыи-шӀэжыи. Къоджэдэсхэм захиухьумэн гухэлъ илӀу ышъ-хьэ кыырихыжыжыгъэ, зыдэ-кӀощтымкӀэ теубытагъэ ила-гъэп. Краснодари, Мыекъуа-пэмэ ежыркӀэ тӀури зыгъэ, ащ зэрэнэсышт автобусыр кыи-зыщыцурэ гъогу, кьэгъэгъэгъу кьекӀун фэягъэ. Ащ кӀозэ, къуа-джэм шьыщ лыжызу НэшӀу-цӀэкӀо Мыхьамэт ыпэ кыи-фагъ, бэрэ кьеушыиыгъ. Ащ кыырилоштыгъэ гушылэхэри ыгу кьэкӀыжыгъэх: «А кӀал, уихэтыкӀэ тэрэзеп, уятэ нахь лэжыаклорэ цыфышӀурэ къуа-

джэм дэсыгъэп, ынапэ теохы». Янэ игушылэхэри зэхехы фэд: «А си Нур, сыд гушэ пфэс-шӀэхэн, уемышӀомэ уфалӀэ, уешӀомэ уегъалӀэ».

Мыхьамэт кыызызэплъэ-кӀым, гъогу фэягъэу кыи-чӀэкӀын, кыызтеуцугъэ:

— Ора сӀо, Нурбек? Ащы-гъум гъогу дэгъу сӀлэ хьу-гъэба! — зи мыхьугъахэ фэд, кыыфэчэф лыжыи. — Чы-жызу уежыагъа, Нурбек?

— СшӀэрэп сыздежыагъэ-ри. Къэгъэгъэгъум сынэсымэ, Краснодар кӀорэр арыми, Мые-къуапэмэ апэу сапэ кыи-фэрэ автобусым сыдэкӀон сыгу хэлъ.

Мыхьамэт зи кыыгурымы-луагъэу, ынэ нэгъо гъопчагъэ-хэр ыуцӀыргъузэ, Нурбек кье-плъыгъ. Зэриложыгъэ: «Ащ фэди мэхьуа, зыдэкӀоштыр мыгъэуныфэу гъогу те-хьэу?! Ышъхьэ римыхьыжы-жыгъэмэ».

— Дэгъу, Нурбек, кьэгъэ-зэгъум узэрэкӀурэр, — ылуагъ Мыхьамэт. — Бэшлагъэ ащ уз-нэсын фэягъэри, ау дэир ащ узынэсыкӀэ зыдэбгъэгъэшт лъэ-ныкӀор зэрэмышӀэрэр ары. Цыфэу лъэгъун зилӀу ежыа-гъэм ышӀэн фае а гъогу зэ-ришӀэлӀштыр...

Нурбек Мыекъуапэ зынэ-сым, урыс кӀэлэ дэгъоу Димэ ІуӀлагъ, нэуасэ зэфэхьыгъэх. Димэ псэолъэшӀ бригадэм

зэрэхэтыр, ябригадэ ІофшӀэ-нымкӀэ зэрӀцӀэрылор кыи-филогагъ. Нурбеки ащ Іоф ши-шӀэн зэрильэкӀыштыр ышӀошъ ыгъэхьыгъ, гъогуми кыыты-ринагъэп, Димэ Нурбек чэ-щым шигъэІэнэу ядэжэ зы-дишагъ.

Нурбекрэ Димэрэ зэпэгъу-цугъэху кызырэтыгъэм ныб-жыкӀэхэм гу лыатэ: Димэ псэо-лъэшӀ кызырыкӀу нылӀэп, ау ащ рэпагэ, иӀофшӀэн шӀу елӀэ-гъу, ащ гуахьо хегъуатэ, ишы-ІакӀи рыраз, унэу зырысыр ежы-имыи, тхьаусыхэрэп.

Мыщ дэжым ІофшӀэным цыфыр зэригъэиыиэрэм, зэрэ-щигъаІэрэм татэгъушӀэ, ар кьэзыушыхьатыр гушылэжы-хэри тыгу кьэтэгъэкӀыжыи, кыызэхэтэфы. «ЦыфӀэкӀшӀум ІофшӀэныр ылапс» зыфилорэ сочинение унэм кыышатхынэу гъэцӀкӀэн ятэты.

Я 11-рэ классым щызэра-гъашӀэ повесту «УшэтыпӀ» зыфилохэр. Мыщ кьелуатэ Хэ-гъэу зоошом илъэхьан адыгэ къуаджэм илэжыаклохэр пым зэрэбэныгъэхэр, кыиыбэ зэ-ралъэгъугъэр, кӀуачӀэрэ шӀла-гъэрэ зэрагъотылӀэжызэ, текло-ныгъэр кызырэдахыгъэр. Ана-хьэу кӀэлэеджакӀомэ анаӀэ зы-тыргъадзэрэр шӀошъхьуны-гъэр, патриотизмагъэр, пыта-гъэр, лыхьужыныгъэр кьэзы-гъэлыгъорэ чыпӀэхэр ары. Ге-

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Социальнэ фэло-фашлэхэр зыгъэцэклэрэ стационар учреждениехэм (отделениехэм) зыныбж хэклотагъэхэмрэ сэкъатныгъэ зилэхэмрэ ясоциальнэ фэло-фашлэхэр зэрэзэшлуахыхэрэм ыпкIэ зэрэтырэ шыкIэм зэхьокIыныгъэ фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Федеральнэ законодательствэм тегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу сэшIы:

1. Социальнэ фэло-фашлэхэр зыгъэцэклэрэ стационар учреждениехэм (отделениехэм) зыныбж хэклотагъэхэмрэ сэкъатныгъэ зилэхэмрэ ясоциальнэ фэло-фашлэхэр зэрэзэшлуахыхэрэм ыпкIэ зэрэтырэ шыкIэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иуна-

шъоу N 20-р зытетэу 2006-рэ илъэсым мэзаем и 13-м аштагъэмкIэ аухэсыгъэм зэхьокIыныгъэ фэшлыгъэнхэм, я 3-рэ пунктыр мыщ тетэу тхыгъэнхэм:

«3. Зыныбж хэклотагъэхэм ыкIи сэкъатныгъэ зилэхэм стационар шыкIэм тетэу зифэло-фашлэхэр агъэцэклэхэрэм япхыгъэ юфтхьабзэхэм апэлухьэрэ ахьцэм хэхьэх гъомылапхьэхэм, Iэмэ-псымэхэм, зыщыпсэухэрэ унэхэм атефэрэ ахьцэм елытыгъэ бюджет ас-

сигнованиехэр, ахэр зэкIэ лицевой счетым агъакIох».

2. Официальнэу кызыхаутырэ мафэм щыублагъэу мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу
КЪУМШЫЛ Мурат

кб. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 15, 2010-рэ илъэс
N 189

Адыгэ Республикэм ЮфшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Къэралыгъо фэло-фашлэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ Административнэ регламентэу «Дзэкъулыкъушлэхэм яунагъохэм унагъом ышъхьэ зышIокIодыгъэхэм арысхэм унэе унэу ялэхэр агъэцэкIэжыныхэм пае ахьцэ зэраратырэм фэгъэхьыгъ» зыфиIорэм зэхьокIыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм ехьылагъ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 143-р зытетэу «Адыгэ Республикэм къэралыгъо фэло-фашлэхэр ащыфэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ административнэ регламентхэр зэрагъэнэфэхэрэ ыкIи зэраухэсыхэрэ шыкIэм ехьылагъ» зыфиIоу 2007-рэ илъэсым шышъхьэIум и 13-м аштагъэм тегъэпсыхьагъэу унашъо сэшIы:

1. Къэралыгъо фэло-фашлэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ Административнэ регламентэу «Дзэкъулыкъушлэхэм яунагъохэм унагъом ышъхьэ зышIокIодыгъэхэм арысхэм унэе унэу ялэхэр агъэцэкIэжыныхэм пае ахьцэ зэраратырэм фэгъэхьыгъ» зыфиIоу N 228-р зытетэу 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и

29-м къыдэкIыгъэм мыщ фэдэ зэхьокIыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) я II-рэ разделым ия 2-рэ пункт ия 2.1-рэ подпункт хэт гушыIэхэм «илъэс къэс ахьцэ ятыгъэнхэм» зыфиIохэрэм ачIыпIэкIэ гушыIэу «компенсация» зыфиIорэр тхыгъэнхэм;

2) я II-рэ разделым ия 4-рэ пункт ия 4.1-рэ подпункт ия 10-рэ абзац хэгъэкIыгъэнхэм.

2. Къэбар-правовой отделым (О.В. Долголенкэм):
— Адыгэ Республикэм ЮфшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайт мы унашъор ригъэхьанхэм, гъэзетхэм «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ», джащ фэдэу мазэм зэ къыдэкIырэ сбор-

никэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхъугъоягъэхэр» зыфиIохэрэм кыыхаутыным пае алэкIыгъэхьанхэм;

— Урысые Федерацием и субъектхэм янормативнэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьаным пае мы унашъор Урысые Федерацием юстициемкIэ и Министерствэ и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм фигъэхьанхэм.

Министрэу Наталья ШИРОКОВА
кб. Мыекъуапэ,
Юныгъом и 8, 2010-рэ илъэс
N 284

Адыгэ Республикэм ЮфшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Къэралыгъо фэло-фашлэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ Административнэ регламентэу «ГъэцэкIэкIо хабзэм ифедеральнэ орган зауIэмэ ядзэкъулыкъушлэхэм ыкIи ялофышлэхэм хэклотагъэхэм (зидунай зыхьожьыгъэхэм) яунагъохэм арысхэм коммунальнэ ыкIи нэмыкI фэло-фашлэхэм апэлухьэрэ ахьцэр афэлъэгъужьыгъэнхэм ехьылагъ» зыфиIорэм зэхьокIыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 143-р зытетэу «Адыгэ Республикэм къэралыгъо фэло-фашлэхэр ащыфэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ административнэ регламентхэр зэрагъэнэфэхэрэ ыкIи зэраухэсыхэрэ шыкIэм ехьылагъ» зыфиIоу 2007-рэ илъэсым шышъхьэIум и 13-м аштагъэм тегъэпсыхьагъэу унашъо сэшIы:

1. Къэралыгъо фэло-фашлэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ Административнэ регламентэу «ГъэцэкIэкIо хабзэм ифедеральнэ орган зауIэмэ ядзэкъулыкъушлэхэм ыкIи ялофышлэхэм хэклотагъэхэм (зидунай зыхьо-

жыгъэхэм) яунагъохэм арысхэм коммунальнэ ыкIи нэмыкI фэло-фашлэхэм апэлухьэрэ ахьцэр афэлъэгъужьыгъэнхэм ехьылагъ» зыфиIорэм мы къыкIэлъыкIорэ зэхьокIыныгъэр фэшлыгъэнхэм: а) я 2-рэ разделым ия 4-рэ пункт ия 4.1-рэ подпункт ия 8-рэ абзац хэгъэкIыгъэнхэм.

2. Къэбар-правовой отделым (О.В. Долголенкэм):

— Адыгэ Республикэм ЮфшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайт мы унашъор ригъэхьанхэм, гъэзетхэм «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ», джащ фэдэу мазэм зэ къыдэкIырэ сбор-

никэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхъугъоягъэхэр» зыфиIохэрэм кыыхаутыным пае алэкIыгъэхьанхэм;

— Урысые Федерацием и субъектхэм янормативнэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьаным пае мы унашъор Урысые Федерацием юстициемкIэ и Министерствэ и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм фигъэхьанхэм.

Министрэу Наталья ШИРОКОВА
кб. Мыекъуапэ,
Юныгъом и 30, 2010-рэ илъэс
N 286

Адыгэ Республикэм ЮфшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Къэралыгъо фэло-фашлэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ Административнэ регламентэу «Удостоверениеу «ЮфшIэным иветеран» зыфиIорэр цыфхэм зэраратырэм ехьылагъ» зыфиIорэм зэхьокIыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 143-р зытетэу «Адыгэ Республикэм къэралыгъо фэло-фашлэхэр ащыфэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ административнэ регламентхэр зэрагъэнэфэхэрэ ыкIи зэраухэсыхэрэ шыкIэм ехьылагъ» зыфиIоу 2007-рэ илъэсым шышъхьэIум и 13-м аштагъэм тегъэпсыхьагъэу унашъо сэшIы:

1. Къэралыгъо фэло-фашлэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ Административнэ регламентэу «Удостоверениеу «ЮфшIэным иветеран» зыфиIорэр цыфхэм зэрара-

тырэм ехьылагъ» зыфиIорэм зэхьокIыныгъэ фэшлыгъэнхэм, я II-рэ разделым ия 10-рэ пункт хэгъэкIыгъэнхэм.

2. Къэбар-правовой отделым (О.В. Долголенкэм):

— Адыгэ Республикэм ЮфшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайт мы унашъор ригъэхьанхэм, гъэзетхэм «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ», джащ фэдэу мазэм зэ къыдэкIырэ сборникэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэ-

хъугъоягъэхэр» зыфиIохэрэм кыыхаутыным пае алэкIыгъэхьанхэм;

— Урысые Федерацием и субъектхэм янормативнэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьаным пае мы унашъор Урысые Федерацием юстициемкIэ и Министерствэ и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм фигъэхьанхэм.

Министрэу Наталья ШИРОКОВА
кб. Мыекъуапэ,
Юныгъом и 30, 2010-рэ илъэс
N 287

Адыгэ Республикэм ЮфшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ ведомствэ программэу «Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэм фэгъэзэгъэ учреждениехэм ямылькы-техникэ базэ 2010 — 2012-рэ илъэсхэм зэрагъэпытэщтым ехьылагъ» зыфиIорэм зэхьокIыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу N 306-р зытетэу 2009-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 8-м ыкIи Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу N 145-р зытетэу «Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ ведомствэ программэхэр зэрэзхагъэуцохэрэ ыкIи зэраухэсыхэрэ шыкIэм ехьылагъ» зыфиIоу 2008-рэ илъэсым шышъхьэIум и 14-м аштагъэхэм атегъэпсыхьагъэу унашъо сэшIы:

1. Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ ведомствэ программэу «Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэм фэгъэзэгъэ учреждениехэм

ямылькы-техникэ базэ 2010 — 2012-рэ илъэсхэм зэрагъэпытэщтым ехьылагъ» зыфиIорэм игуадзэ мы унашъом игуадзэ тетэу зэхьокIыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм.

2. Къэбар-правовой отделым (О.В. Долголенкэм):

— Адыгэ Республикэм ЮфшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайт мы унашъор ригъэхьанхэм, гъэзетхэм «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ», джащ фэдэу мазэм зэ къыдэкIырэ сборникэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэ-

хъугъоягъэхэр» зыфиIохэрэм кыыхаутыным пае алэкIыгъэхьанхэм;

— Урысые Федерацием и субъектхэм янормативнэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьаным пае мы унашъор Урысые Федерацием юстициемкIэ и Министерствэ и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм фигъэхьанхэм.

Министрэу Наталья ШИРОКОВА
кб. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 9, 2010-рэ илъэс
N 288

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ иунашъу

1995-рэ илъэсым щылэ мазэм и 12-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 5-ФЗ-р зытетэу «Ветеранхэм яхьылагъ» зыфиорэм, 1995-рэ илъэсым шэкIогъум и 24-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 181-ФЗ-р зытетэу «Сэкъатныгъэ зилэхэр Урысые Федерацием социальнэу зэрэщаухъумэхэрэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу чIыплэ зыгъэIорышIэжьинымкIэ органхэм федеральнэ бюджетым имылькукIэ унэ зыфащэфынэу зытефэхэрэм яспискэхэр зэралэкIагъэхьэрэ шыкIэр, федеральнэ бюджетым имылькы зыпэлухьэрэ унэ къафэгъотыгъэнымкIэ социальнэ IэпыIэгъу зэратыхэрэм яреестрэ зэрэзыхагъэуцорэ шыкIэр ухэсыгъэнхэм ехьылагъ

Ветеранхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу, кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм унэ ращэфынэу федеральнэ бюджетым шыщ ахьщэ зэтыгъокIэ къафыхагъэкIызэ, социальнэ IэпыIэгъу зэралэкIагъэхьэрэ ШШыкIэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым гъэтхапэм и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 46-р зытетымкIэ аухэсыгъэм диштэу **унашъо сшыб:**

1. Ухэсыгъэнхэу:
— 1995-рэ илъэсым щылэ мазэм и 12-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 5-ФЗ-р зытетэу «Ветеранхэм яхьылагъ» зыфиорэм, 1995-рэ илъэсым шэкIогъум и 24-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 181-ФЗ-р зытетэу «Сэкъатныгъэ зилэхэр Урысые Федерацием социальнэу зэрэщаухъумэхэрэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу чIыплэ зыгъэIорышIэжьинымкIэ органхэм федеральнэ бюджетым имылькукIэ унэ зыфащэфынэу зытефэхэрэм

яспискэхэр зэралэкIагъэхьэрэ шыкIэр гуадзэу N 1-м диштэу;

— федеральнэ бюджетым имылькы зыпэлухьэрэ унэ къафэгъотыгъэнымкIэ социальнэ IэпыIэгъу зэратыхэрэм яреестрэ зэрэзыхагъэуцорэ шыкIэр гуадзэу N 2-м диштэу.

2. Информационнэ технологиехэмкIэ отделым ипашэу М. В. Семенцовым:

— 1995-рэ илъэсым щылэ мазэм и 12-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 5-ФЗ-р зытетэу «Ветеранхэм яхьылагъ» зыфиорэм, 1995-рэ илъэсым шэкIогъум и 24-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 181-ФЗ-р зытетэу «Сэкъатныгъэ зилэхэр Урысые Федерацием социальнэу зэрэщаухъумэхэрэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу унэ къаратыным ифитыныгъэ зилэхэм ыкIи зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм яреестрэ зэрэзыхагъэуцощт программэр къыгъэхъазырынэу.

3. Цыфхэм социальнэ IэпыIэгъу азыгъэгъотырэ отде-

лым испециалист-эксперт шъхьаIэу Э.И. Ламеко зигугъу къэтшыгъэ реестрэхэм язэхэгъэуцонкIэ, уведомлениехэм ятынкIэ, ветеранхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу, сабий сэкъатхэр зэрыс унагъохэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм федеральнэ бюджетым имылькукIэ унэ ягъэгъотыгъэным пае гъэцэкIэкIо хабзэм ифедеральнэ, иреспубликэ органхэм отчетхэр алэкIэгъэхьэгъэнхэмкIэ пшъэдэкIыжъ ыхьынуу гъэнэфэгъэнэу.

4. Мы унашъор зэрагъэцакIэрэм гъунэ лъифынэу министрэм игуадзэу Т.Н. Галактионовар фэсэгъазэ.

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ иминистрэу Наталья ШИРОКОВА

къ. Мыекъуапэ,
Ионыгъом и 6, 2010-рэ илъэс
N 271

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым Ионыгъом и 6-м ышIыгъэ унашъоу N 271-р зытетым игуадзэу N 1-р

1995-рэ илъэсым щылэ мазэм и 12-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 5-ФЗ-р зытетэу «Ветеранхэм яхьылагъ» зыфиорэм, 1995-рэ илъэсым шэкIогъум и 24-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 181-ФЗ-р зытетэу «Сэкъатныгъэ зилэхэр Урысые Федерацием социальнэу зэрэщаухъумэхэрэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу чIыплэ зыгъэIорышIэжьинымкIэ органхэм федеральнэ бюджетым имылькукIэ унэ зыфащэфынэу зытефэхэрэм яспискэхэр зэралэкIагъэхьэрэ шыкIэр

1. 1995-рэ илъэсым щылэ мазэм и 12-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 5-ФЗ-р зытетэу «Ветеранхэм яхьылагъ» зыфиорэм, 1995-рэ илъэсым шэкIогъум и 24-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 181-ФЗ-р зытетэу «Сэкъатныгъэ зилэхэр Урысые Федерацием социальнэу зэрэщаухъумэхэрэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу чIыплэ зыгъэIорышIэжьинымкIэ органхэм федеральнэ бюджетым имылькукIэ унэ зыфащэфынэу зытефэхэрэм яспискэхэр (ыужкIэ спискэхэр тIозэ дгъэкIощт) зэралэкIагъэхьэрэ шыкIэр мыщ къегъэнафэ.

2. Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм яспискэхэм ахагъэхьэрэр ветеранхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу, кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм унэ ращэфынэу федеральнэ

бюджетым шыщ ахьщэ зэтыгъокIэ къафыхагъэкIызэ, социальнэ IэпыIэгъу зэралэкIагъэхьэрэ ШШыкIэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым гъэтхапэм и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 46-р зытетымкIэ аухэсыгъэм иа 1-рэ раздел ия 2-рэ пункт зигугъу къышIыхэрэр ары.

3. Ветеранхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу, кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм ыкIи 2005-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м нэс учетым учугъэхэм яспискэхэм ахагъэхьэрэр ветеранхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу, кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм унэ ращэфынэу федеральнэ бюджетым шыщ ахьщэ зэтыгъокIэ къафыхагъэкIызэ, социальнэ IэпыIэгъу зэралэкIагъэхьэрэ ШШыкIэу Адыгэ Рес-

публикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым гъэтхапэм и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 46-р зытетымкIэ аухэсыгъэм иа 1-рэ раздел ия 3-рэ пункт зигугъу къышIыхэрэр ары.

4. Мы ШШыкIэм игуадзэхэу N 1-м, 2-м адиштэу спискэхэр зыхагъэуцох ыкIи чIыплэ зыгъэIорышIэжьинымкIэ органхэм ахэр илъэс къэс (щылэ мазэм и 15-м нэс) ыкIи квартал къэс (кварталэу икIыгъэм къыкIэлъыкIорэ мазэм иа 1-рэ мафэ ехьулIэу) Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ IэкIагъэхьэ.

5. ЧIыплэ зыгъэIорышIэжьинымкIэ органхэм спискэхэр тхьапэхэм атетэу ыкIи электронкIэ алэкIагъэхьэ.

6. Тхьапэхэм атетэу алэкIагъэхьэрэ спискэхэм муниципальнэ образованием ипашэ ыIапэ акIедзэжьи.

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым Ионыгъом и 6-м ышIыгъэ унашъоу N 271-р зытетым игуадзэу N 2-р

Федеральнэ бюджетым имылькы зыпэлухьэрэ унэ къафэгъотыгъэнымкIэ социальнэ IэпыIэгъу зэратыхэрэм яреестрэ зэрэзыхагъэуцорэ шыкIэр

1. Федеральнэ бюджетым имылькы зыпэлухьэрэ унэ къафэгъотыгъэнымкIэ социальнэ IэпыIэгъу зэратыхэрэм яреестрэ зэрэзыхагъэуцорэ, ащ зэрэхагъэхьэхэрэ ыкIи зэрэхагъэкIыжьиыхэрэ шыкIэр, социальнэ IэпыIэгъу зэратыштхэм яхьылIэгъэ къэбархэм зэхьокIыныгъэхэр зэрафашырэ шыкIэр мыщ къегъэнафэ.

2. Мы ШШыкIэм игуадзэу N 1-м диштэу электронкIэ ыкIи тхьапэхэм атетэу мзасэм и 1-м нэс реестрэр зыхагъэуцо, ар разделитIоу зэхэт, ветеранхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу, кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм унэ ращэфынэу федеральнэ бюджетым шыщ ахьщэ зэтыгъокIэ къафыхагъэкIызэ, социальнэ IэпыIэгъу зэралэкIагъэхьэрэ ШШыкIэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым гъэтхапэм и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 46-р зытетымкIэ аухэсыгъэм иа 1-рэ раздел ия 2-рэ, ия 3-рэ пунктхэм адиштэу социальнэ IэпыIэгъу арагъэгъотынымкIэ лъапсэу щылэхэм, унэ къаратынуу учетым зыуцугъэ мафэм къапкырыкIыхьэзэ чэзыур зэрэзыхагъэуцугагъэр ахэм къащэлыгъэу.

3. Социальнэ IэпыIэгъу зэратыштхэм яреестрэ хагъэуцонымкIэ лъапсэу мэхуу 1995-рэ илъэсым щылэ мазэм и

12-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 5-ФЗ-р зытетэу «Ветеранхэм яхьылагъ» зыфиорэм, 1995-рэ илъэсым шэкIогъум и 24-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 181-ФЗ-р зытетэу «Сэкъатныгъэ зилэхэр Урысые Федерацием социальнэу зэрэщаухъумэхэрэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу федеральнэ бюджетым имылькукIэ унэ къаратыным ифитыныгъэ зилэхэм яспискэхэм граждининым ехьылIэгъэ къэбархэр зэрахэтхэр, ащ фэдэ спискэхэр чIыплэ зыгъэIорышIэжьинымкIэ органхэм Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ IэкIагъэхьэ.

4. Реестрэр зэхэзыгъэуцорэр, ащ хэзыгъахьэхэрэр (хэзыгъэкIыжьиыхэрэр), социальнэ IэпыIэгъу зэратыштхэм яхьылIэгъэ къэбархэм зэхьокIыныгъэхэр афэзышIырэр Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ испециалистэу реестрэм изэхэгъэуцон фэгъэзагъэр ары, ар щымыIэ зыхьукIэ, отделым ипашэ ары.

5. Социальнэ IэпыIэгъу зэратынуу щытхэр реестрэм хагъахьэ, зэратыгъэхэр хагъэкIыжьиых, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым гъэтхапэм и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 46-р зытетым ия 3.1-рэ пункт

иа 1-рэ, ия 2-рэ подпунктхэм адиштэу чIыплэ зыгъэIорышIэжьинымкIэ органхэм алэкIагъэхьэрэ спискэхэмрэ учет зэрашIырэ шыкIэм зэхьокIыныгъэ зэрэфашыгъэм ехьылIэгъэ къэбархэмрэ Iуобытыплэ къызыфашIыхьэзэ, социальнэ IэпыIэгъу зытефэхэрэм яучет тхьылхэм зэхьокIыныгъэхэр афашIых.

6. Ветеранхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу, кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэу зипсэукIэ амалхэр нахьышIу зыфашынуу зытефэхэрэм унэ ращэфынэу федеральнэ бюджетым шыщ ахьщэ зэтыгъокIэ къафыхагъэкIызэ, социальнэ IэпыIэгъу зэралэкIагъэхьэрэ ШШыкIэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым гъэтхапэм и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 46-р зытетымкIэ аухэсыгъэм иа 1-рэ раздел ия 2-рэ, ия 3-рэ пунктхэм зигугъу къашIыхэрэм унэ къафэгъотыгъэным тегъэсыхьэгъэ субвенциехэр федеральнэ бюджетым къыкIэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къызыхьэхьэкIэ, зигугъу къэтшыгъэ реестрэм шыгъэнэфэгъэ чэзыур диштэу зэтыгъокIэ ахьщэ алэкIэгъэхьэгъэным пае тхьапэм тетэу реестрэр зыхагъэуцо ыкIи Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ иминистрэ е уполномоченнэ лицэм ар аухэсы.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Щынэгъошхо зыпыль ИофшIэнхэр зыгъэцэкIэрэ подразделениехэм ахэтхэм мазэ къэс ахьщэ IэпыIэгъу зэрафагъэнэфэрэ ыкIи зэраратырэ шыкIэм зэхьокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм ехьылагъ

Законодательствэм диштэу гъэпсыгъэным фэшI Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо ышIыгъ:**

1. Щынэгъошхо зыпыль ИофшIэнхэр зыгъэцэкIэрэ подразделениехэм ахэтхэм мазэ къэс ахьщэ IэпыIэгъу зэрафагъэнэфэрэ ыкIи зэраратырэ ШШыкIэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2005-рэ илъэсым мэлъыфэгъум и 25-м ышIыгъэ унашъоу N 65-р зытетэу «Щынэгъошхо зыпыль ИофшIэнхэр зыгъэцэкIэрэ подразделениехэм ахэтхэм мазэ къэс ахьщэ IэпыIэгъу зэрафагъэнэфэрэ ыкIи зэраратырэ шыкIэм ехьылагъ» зыфиорэмкIэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэуагъэхэр, 2005, N 4; 2010, N 6) мыщ фэдэ зэхьокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэу:

1) я 4-рэ пунктым хэт гушыIэхэу «ахьщэ IэпыIэгъу фа-

гъэнэфэнэу закыфэзыгъэзагъэм» зыфиохэрэм ауж гушыIэхэу «(ыужкIэ цыфхэр социальнэу зыхухъумэрэ органхэр тIозэ дгъэкIощт)» зыфиохэрэр хэгъэхьожьиыгъэнхэу;

2) я 8-рэ пунктым кIуачIэ имыIэжъэу лыгъэгъэнэу;
3) я 11.1-рэ пунктыр хэгъэхьожьгъэнэу ыкIи ар мыщ тетэу къэтыгъэнэу: «11.1. Мазэ къэс аратырэ ахьщэ IэпыIэгъур зэрафамыгъэнэфэшттым ехьылагъэу цыфхэр социальнэу зыхухъумэрэ органым ыштэгъэ унашъомкIэ Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием игражданхэм закызэрафагъэзэрэ тхьылхэм зрахэплгъэрэ шыкIэм ехьылагъ» зыфиорэм, Урысые Федерацием и Граждан процессуальнэ кодекс, Урысые Федерацием и Законэу «Цыфым ифитыныгъэхьэмрэ ишъхьафитыныгъэрэ зыщакъагъэ унашъохэмкIэ зэрэтхьаусыхьэхэрэм ехьылагъ»

зыфиорэм къазэрашIыдэлъытэгъэ шыкIэм диштэу тхьаусыхьэнхэ алъэкIышт.»;

4) я 16-рэ пунктыр мыщ тетэу къэтыгъэнэу:
«16. Мазэ къэс ахьщэ IэпыIэгъур зэратырэм ишIоигъоныгъэ диштэу цыфхэр социальнэу зыхухъумэрэ органхэм федеральнэ почтэм иорганизациехэмкIэ е чIыфэт учреждениехэмкIэ ахьщэ IэпыIэгъур алэкIагъахьэ.».

2. Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжыгъэу мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхуу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КБУМШЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 9, 2010-рэ илъэс
N 183

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм иунашъу

Процессуальнэ документхэр зыфэдэштхэр ухэсыгъэным ехьылагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2004-рэ илъэсым мэлъыфэгъум и 19-м аштагъэу N 215-р зытэтэу «Административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылагъ» зыфиорэм ия 19-рэ статья ия 6-рэ Iахь, Адыгэ Республикэм и Законэу 2008-рэ илъэсым мэзасм и 13-м аштагъэу N 148-р зытэтэу «Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу:

1. Мы кыкIэлъыкIорэ процессуальнэ документхэр:

административнэ хэбзукъоныгъэм ехьылIэгъэ протоколыр (гуадзэу N 1-р);

административнэ хэбзукъоныгъэм ехьылIэгъэ Iофым икызыIухын зэрэшагъэзыерэм фэгъэхьыгъэ тхыгъэр (гуадзэу N 2-р);

административнэ хэбзукъоныгъэм ехьылIэгъэ Iофым изэхэфын зэрэшагъэтыжыерэм фэгъэхьыгъэ унашъор (гуадзэу N 3-р) зыфэдэштхэр ухэсыгъэнэу.

2. Процессуальнэ документхэм ябланкхэу мы унашъом игуадзэхэу N 1-м, 2-м, 3-м къашагыгъэхэр блэкI имыIэу отчет зыфашыIрэ документхэу щытых, ахэр типографием къышчыдагъэкIынхэ ыкIи номер шъхаф яIэн фае.

2.1. Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу

Адыгэ Республикэм щыIэм и Аппарат иконсультантэу И. Б. Шаниным процессуальнэ документхэм ябланкхэу мы унашъом игуадзэхэу N 1-м, 2-м, 3-м къашагыгъэхэм якъэгъэхьаырын, яыгъын, яучет зэрэзэхашэрэм ыналэ тыригъэтынэу.

3. Мы унашъор зэрагъэцакIэрэм гъунэ лъысфынэу зыфэсэгъазэ.

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэр А.Я.ОСОКИН

кь. Мыекъуапэ, шышъхьIум и 9, 2010-рэ илъэс N 46

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм иунашъу

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо органэу цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм и Аппарат IэнатIэхэр щызыIыгъэхэу административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылIэгъэ протоколхэр зэхэзыгъэуцон фитхэм яспискэ ухэсыгъэным ехьылагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2004-рэ илъэсым мэлъыфэгъум и 19-м аштагъэу N 215-р зытэтэу «Административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылагъ» зыфиорэм ия 19-рэ статья ия 6-рэ Iахь, Адыгэ Республикэм и Законэу 2008-рэ илъэсым мэзасм и 13-м аштагъэу N 148-р зытэтэу «Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу:

1. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо органэу цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм и Аппарат IэнатIэхэр щызыIыгъэхэу административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылIэгъэ протоколхэр зэхэзыгъэуцон фитхэм, Адыгэ

Республикэм и Законэу «Административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылагъ» зыфиорэм ия 18.1-рэ статья зигугъу къышIыхэрэм, яспискэ ухэсыгъэнэу.

2. Зигугъу къэтшыгъэ спискэм хэтхэм административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылIэгъэ протоколхэр зэхэзыгъэуцон зыхьукIэ, Урысые Федерацием и Кодексэу административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылагъэм, Адыгэ Республикэм и Законэу «Административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылагъ» зыфиорэм яшапхъэхэм арыгъозэнхэу.

3. Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм и Аппарат иконсультантэу И. Б. Шаниным:

3.1 мы унашъор Урысые Федерацием юстициемкIэ и Министерствэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэIорышIанIэ законодательствэмкIэ ыкIи федеральнэ регистрэмкIэ иотдел IэкIи гъэхьанэу;

3.2 унашъор къэбар жъугъэм ирегион амалхэм къашыхауыным пае алэкIи гъэхьанэу.

4. Мы унашъор зэрагъэцакIэрэм гъунэ лъысфынэу зыфэсэгъазэ.

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэр А. Я. ОСОКИН

кь. Мыекъуапэ, шышъхьIум и 9, 2010-рэ илъэс N 47

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм 2010-рэ илъэсым шышъхьIум и 9-м ышIыгъэ унашъоу N 47-р зытетым игуадз

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо органэу цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм и Аппарат IэнатIэхэр щызыIыгъэхэу административнэ хэбзукъоныгъэхэм яхьылIэгъэ протоколхэр зэхэзыгъэуцон фитхэр

1. Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэр.

2. Юридическэ отделым ипащ.

Адыгэ Республикэм архитектурэмрэ къэлэгъэпсынымрэкIэ и Комитет иунашъу

Къэралыгъо граждан къулыкъум иIэнатIэхэу Адыгэ Республикэм архитектурэмрэ къэлэгъэпсынымрэкIэ и Комитет нэкI щыхъугъэхэм аIуагъэхьащтхэм язэнэкъокъу зэхэзыщэрэ комиссием хэтхэм, ащ Iоф зэришIэщт пIалъэхэм ыкIи иIофшIэн зэригъэпсыщт шыкIэм, зэнэкъокъумкIэ шапхъэу щыIэхэм яхьылагъ

2004-рэ илъэсым бэдзэогъум и 27-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 79-ФЗ-р зытэтэу «Урысые Федерацием икъэралыгъо граждан къулыкъу ехьылагъ» зыфиорэм, Урысые Федерацием и Президент 2005-рэ илъэсым мэзасм и 1-м ышIыгъэ унашъоу N 112-р зытэтэу «Урысые Федерацием икъэралыгъо граждан къулыкъу иIэнатIэу нэкI хъугъэм Iуагъэхьащтхэм язэнэкъокъу зэрэзэхашэрэм ехьылагъ» зыфиорэм адиштэу унашъо сэшIы:

1. Ухэсыгъэнхэу:

1) къэралыгъо граждан къулыкъум иIэнатIэхэу Адыгэ Республикэм архитектурэмрэ къэлэгъэпсынымрэкIэ и Комитет нэкI щыхъугъэхэм аIуагъэ-

хьащтхэм язэнэкъокъу зэхэзыщэрэ комиссием хэтхэр гуадзэу N 1-м диштэу;

2) къэралыгъо граждан къулыкъум иIэнатIэхэу Адыгэ Республикэм архитектурэмрэ къэлэгъэпсынымрэкIэ и Комитет нэкI щыхъугъэхэм аIуагъэхьащтхэм язэнэкъокъу изэхэщэнкIэ шапхъэу щыIэхэр гуадзэу N 2-м диштэу;

3) къэралыгъо граждан къулыкъум иIэнатIэхэу Адыгэ Республикэм архитектурэмрэ къэлэгъэпсынымрэкIэ и Комитет нэкI щыхъугъэхэм аIуагъэхьащтхэм язэнэкъокъу зэхэзыщэрэ комиссием Iоф зэришIэщт пIалъэхэр ыкIи иIофшIэн зэригъэпсыщт шыкIэр гуадзэу N 3-м диштэу.

2. Адыгэ Республикэм архитектурэмрэ къэлэгъэпсынымрэкIэ и Комитет 2007-рэ илъэсым бэдзэогъум и 6-м ышIыгъэ унашъоу N 20-р зытэтэу «Къэралыгъо граждан къулыкъум иIэнатIэу нэкI хъугъэм Iуагъэхьащтхэм язэнэкъокъу зэхэзыщэрэ комиссием хэтхэр, а комиссием ирегламент, зэнэкъокъумкIэ шапхъэу щыIэхэр ухэсыгъэнхэм яхьылагъ» зыфиорэм кIуачIэ имыIэжъэу лъытэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм архитектурэмрэ къэлэгъэпсынымрэкIэ и Комитет итхьаматэу О.И. БАКЛАНОВА

кь. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 1, 2010-рэ илъэс N 42-од

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 29-м ышIыгъэ унашъоу N 228/14-р зытэтэу «УнапкIэмрэ коммунальнэ фэIо-фашIэхэмрэ атефэрэ ахьщэр Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цыф куп заулэмэ ятыгъэнымкIэ къэралыгъо фэIо-фашIэхэр зэрагъэцакIэрэ административнэ регламентыр ухэсыгъэным ехьылагъ» зыфиорэм зэхьокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ

Законодательствэм диштэу гъэпсыгъэным фэшI Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2007-рэ илъэсым шышъхьIум и 13-м ышIыгъэ унашъоу N 143-р зытэтэу «Къэралыгъо пшъэрылхэм ягъэцэкIэнкIэ административнэ регламентхэр, къэралыгъо фэIо-фашIэхэр Адыгэ Республикэм зэрэшагъэцэкIэрэ административнэ регламентхэр къызэрэхахьхэр ыкIи зэраухэсыхэр шIыкIэм ехьылагъ» зыфиорэм диштэу унашъо сэшIы:

1. Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 29-м ышIыгъэ унашъоу N 228/14-р зытэтэу «УнапкIэмрэ коммунальнэ фэIо-фашIэхэмрэ атефэрэ ахьщэр Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цыф куп заулэмэ ятыгъэнымкIэ къэралыгъо фэIо-фашIэхэр зэрагъэцакIэрэ административнэ регламентыр ухэсыгъэным ехьылагъ» зыфиорэм мыщ фэдэ зэхьо-

кIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэу:

1) къэралыгъо фэIо-фашIэхэр зэрагъэцакIэрэ административнэ регламентэу «УнапкIэмрэ коммунальнэ фэIо-фашIэхэмрэ атефэрэ ахьщэр Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цыф куп заулэмэ ятыгъэныр» зыфиорэм ыцIэ «УнапкIэмрэ коммунальнэ фэIо-фашIэхэмрэ атефэрэ ахьщэр Адыгэ Республикэм щыпсэурэ цыф куп заулэмэ ятыгъэнымкIэ социальнэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэныр» зыфиорэмкIэ зэблэхъужыгъэнэу;

2) Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 29-м ышIыгъэ унашъоу N 228/14-р зытетым игуадзэ мы унашъом голъ гуадзэм диштэу икIэрыкIэу къэтыжыгъэнэу.

2. Информационнэ-правовой отделым (О. В. Долголенкэм):

— мы унашъор Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайт игъэхьэгъэным ыналэ тыригъэтынэу ыкIи къыхауыным пае ар гъэзетхэу «Советскэ Адыгеим», «Адыгэ макъэм», мазэ къэс къыдэкIырэ сборникэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъоягъэхэм» алэкIи гъэхьанэу;

— Урысые Федерацием и субъектхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьаным пае мы унашъор Урысые Федерацием юстициемкIэ и Министерствэ и ГъэIорышIанIэу Адыгэ Республикэм щыIэм IэкIи гъэхьанэу.

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ иминистрэу Наталья ШИРОКОВА

кь. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 9, 2010-рэ илъэс N 289

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым Iоныгъом и 14-м ышIыгъэ унашъоу N 656-р зытетэу «Къэралыгъо граждан къулыкъум иIэнатIэхэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ нэки щыхъугъэхэм алуагъэхьаштхэм язэнэкъокъу зэхэзыщэрэ комиссием хэтхэр ыкIи зэнэкъокъумкIэ шапхъэу щылэхэр ухэсыгъэнхэм яхьыллагъ» зыфиIорэм зэхъокIыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Законодательствэм диштэу гъэпсыгъэным фэшI унашъо сэшIы:

1. Къэралыгъо граждан къулыкъум иIэнатIэхэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ нэки щыхъугъэхэм алуагъэхьаштхэм язэнэкъокъу зэрэзыхьаштхэр шапхъэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым Iоныгъом и 14-м ышIыгъэ унашъоу N 656-р зытетымкIэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъогъэхэр,

2010, N 9) мыщ фэдэ зэхъокIыныгъэхэр фэшыгъэнхэу:

1) я 17-рэ пунктм мыщ фэдэ абзац хэгъэхьогъэнхэу: «КандидатитIум ехъу щылэ зыхъукIэ ары зэнэкъокъум фэгъэзэгъэ комиссием изэхэсыгъо зызыхьаштхэр.

Зэнэкъокъум фэгъэзэгъэ комиссием изэхэсыгъо зызыхьаштхэр фитхэр ащ хэтхэм ящэнитIум ехъу зэхэсыгъом къызекIуалIэ ары.»;

2) я 20-рэ пунктм мы къыкIэлъыкIорэ абзацыр хэгъэхьогъэнхэу:

«Зэнэкъокъум икIэуххэм яхьылIэгъэ къэбарыр

зэнэкъокъум хэлэжъэгъэ кандидатхэм ар зауыхыгъэ мазэм къыклоцI тхыгъэу алэклагъэхьэ».

2. Мы унашъор зэрагъэцакIэрэм гъунэ лъысфынэу зыфэсэгъазэ.

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и министрэу НАТХЪО Разыет къ. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 9, 2010-рэ илъэс N 734

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 29-м ышIыгъэ унашъоу N 605-р зытетэу «Псэушъхъэхэмрэ къэкIыхэрэмрэ якъэгъэнэжъын фэгъэзэгъэ къулыкъу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ щызэхэщэгъэным ехьыллагъ» зыфиIорэм зэхъокIыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Законодательствэм диштэу гъэпсыгъэным фэшI унашъо сэшIы:

1. Псауныгъэм икIэухъумэнкIэ граждан оборонэм имедицинэ къулыкъу ехьылIэгъэ положениеу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 29-м ышIыгъэ унашъоу N 605-р зытетэу «Псэушъхъэхэмрэ къэкIыхэрэмрэ якъэгъэнэжъын фэгъэзэгъэ къулыкъу

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ щызэхэщэгъэным ехьылIагъ» зыфиIорэмкIэ аухэсыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъогъэхэр, 2010, N 7) зэхъокIыныгъэ фэшыгъэнхэу, гушыIапэм хэт гушыIэхэу «Адыгэ Республикэм икIулыкъоу былымхэмрэ къэкIыхэрэмрэ якъэгъэнэжъын фэгъэзэгъэ» зыфиIохэрэр гушыIэхэу «псауныгъэм икIэухъумэнкIэ граж-

дан оборонэм имедицинэ къулыкъу» зыфиIохэрэмкIэ зэблэхъугъэнхэу.

2. Мы унашъор зэрагъэцакIэрэм гъунэ лъысфынэу зыфэсэгъазэ.

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и министрэу НАТХЪО Разыет къ. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 11, 2010-рэ илъэс N 738

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм социальнэ IэпыIэгъу зэрарагъэгъотырэ программэм ехьыллагъ

Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэу «Адыгеим икIэлэцIыкIухэр» зыфиIоу 2009 — 2010-рэ илъэсхэм ателытагъэр гъэцэкIэгъэным тегъэпсыхьагъэу унашъо сэшIы:

1. Ухэсыгъэнхэу:

1.1. Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм социальнэ IэпыIэгъу зэрарагъэгъотырэ программэм ехьылIэгъэ Положиениер гуадзэу N 1-м диштэу.

1.2. Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм социальнэ IэпыIэгъу зэрарагъэгъотырэ программэм игъэцэкIэн фэгъэзэгъэ межведомственнэ комиссием ехьылIэгъэ Положиениер гуадзэу N 2-м диштэу.

1.3. Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ IофшIэнымкIэ ыкIи цIыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмкIэ ичIыплэ органхэм гуадзэу N 3-м диштэу ахьщэр зэратырагуащэрэр.

2. КIэлэцIыкIухэм, бзылфыгъэхэм ыкIи унагъохэм яIофхэмкIэ отделым ипаштэу Н. М. Абрэджым Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм социальнэ IэпыIэгъу зэрарагъэгъотырэ программэм игъэцэкIэнкIэ IофшIэныр зехищэнхэу.

3. Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ IофшIэнымкIэ ыкIи цIыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмкIэ ичIыплэ органхэм япаштхэм Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм социальнэ IэпыIэгъу зэрарагъэгъотырэ программэмкIэ IофшIэныр Адыгэ Республикэм икIалэхэмрэ ирайонхэмрэ ямуниципальнэ образованиехэм ащызэхэщэнхэу.

4. Информационнэ-правовой отделым ипаштэу О.В. Долголенкэм Урысые Федерацием и субъектхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регист-

рэ хагъэхьаным, гъэзетхэу «Советскэ Адыгеим», «Адыгэ макъэм», мазэ къэс къыдэкIырэ сборникэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъогъэхэр» зыфиIорэм къащыхъуыгъэным пае мы унашъор алэкигъэхьанхэу.

5. Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ игупчэ бухгалтерие гуадзэу N 3-м диштэу игъом ахьщэр алэкигъэхьанхэу.

6. Мы унашъор зэрагъэцакIэрэм гъунэ лъысфынэу зыфэсэгъазэ.

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и министрэу Наталья ШИРОКОВА къ. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 14, 2010-рэ илъэс N 292

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ иунашъу

ОшIэ-дэмышIагъэ зыхэлъ тхьамыклагъохэм яхьылIэгъэ къэбархэр Адыгэ Республикэм зэрацалэклагъэхьэрэ шыкIэм ехьыллагъ

Адыгэ Республикэм икIулыкъоу тхьамыклагъохэм ахэфагъэхэм IэпыIэгъу языгъэгъотырэм нахь шIуагъэ къытэу пэццэныгъэ дызехьэгъэным, ащ иIофшIэн зэрэзехищэрэр нахьышIоу зэхэфыгъэным атэгъэпсыхьагъэу, Урысые Федерацием псауныгъэм икIэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ 2005-рэ илъэсым мзэае и 3-м ышIыгъэ унашъоу N 112-р зытетэу «Урысые Федерацием псауныгъэм икIэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ икIулыкъоу тхьамыклагъохэм ахэфагъэхэм IэпыIэгъу языгъэгъотырэм истатистическэ тхылъхэм яхьылIагъ» зыфиIорэр Iэубытыплэ къызыфэсшIызэ унашъо сэшIы:

1. Муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» псауныгъэм икIэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ программэхэмкIэ игъэлорышIаплэ ипаштэ, республикэ ЛПУ-хэм яврач шъхьалэхэм, ЦРБ-м, ЦГБ-м яврач шъхьалэхэм Урысые Федерацием псауныгъэм икIэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ 2005-рэ илъэсым мзэае и 3-м ышIыгъэ унашъоу N 112-р зытетэу «Урысые Федерацием псауныгъэм икIэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ икIулыкъоу тхьамыклагъохэм ахэфагъэхэм IэпыIэгъу языгъэгъотырэм истатистическэ тхылъхэм яхьылIагъ» зыфиIорэр Iэубытыплэ къызыфэсшIызэ унашъо сэшIы:

2. Ухэсыгъэнхэу:

2.1. ОшIэ-дэмышIагъэ зыхэлъ тхьамыклагъохэм яхьылIэгъэ къэбархэр Адыгэ Республикэм зэрацалэклагъэхьэрэ шыкIэм ехьылIэгъэ инструкциер гуадзэу N 1-м диштэу.

2.2. ОшIэ-дэмышIагъэ зыхэлъ тхьамыклагъохэм яхьылIэгъэ къэбархэр Адыгэ Республикэм цалэклэгъэхьэгъэнымкIэ схемэр гуадзэу N 2-м диштэу.

3. Муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» псауныгъэм икIэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ программэхэмкIэ игъэлорышIаплэ ипаштэ, республикэ ЛПУ-хэм яврач шъхьалэхэм, ЦРБ-м, ЦГБ-м яврач шъхьалэхэм ошIэ-дэмышIагъэ зыхэлъ тхьамыклагъохэм ахэфагъэхэм ягъусэщт тхьапэу формэу N 167/у-05-р зилэу Урысые Федерацием псауныгъэм икIэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ 2005-рэ илъэсым мзэае и 3-м ышIыгъэ унашъоу N 112-р зытетэу «Урысые Феде-

рацием псауныгъэм икIэухъумэнкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ икIулыкъоу тхьамыклагъохэм ахэфагъэхэм IэпыIэгъу языгъэгъотырэм истатистическэ тхылъхэм яхьылIагъ» зыфиIорэмкIэ аухэсыгъэр къызфагъэфедэнхэу, джащ фэдэу мы унашъом игуадзэхэу N 1-м, 2-м адиштэу къэбархэр игъом къэралыгъо учреждениеу «ТхьамыклагъохэмкIэ Адыгэ республикэ гупчэ» зыфиIорэм Iэклагъэхьанхэу.

4. Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ 2002-рэ илъэсым бэдзэогъум и 29-м ышIыгъэ унашъоу N 290-р зытетэу «ЦIыфхэр зыхэкIодэрэ тхьамыклагъохэм яхьылIэгъэ къэбархэр алэкигъэхьэгъэнхэм ехьылIагъ» зыфиIорэм кIуачIэ имыIэжъэу лъытэгъэнхэу.

5. Мы унашъор зэрагъэцакIэрэм гъунэ лъысфынэу зыфэсэгъазэ.

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и министрэу НАТХЪО Разыет къ. Мыекъуапэ, чъэпыогъум и 13, 2010-рэ илъэс N 746

ИЛЪЭС 80 ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКІ

рой шъхьалэхуэ Муратэ, Кушыку, Дэхэнагъо, колхозник лыжъэу Дадью яобразхэм игъэкӀотыгъэу татегушыӀэ. Образ зэпыщытхэр зэрэхэтхэм, цыф кызырэкӀохэм я Роди-нэ шӀульгъоу фырялэм, къу-малхэм нэмыплъэу аратырэр авторым ӀупкӀэу кызыреты-рэм, ахэр икӀоу кыгъэлъэ-гъонхэм пае художественнэ шыкӀэ-амалэу ыгъэфедэгъэ-хэм кӀэлэеджакӀохэр ащытэ-гъэгъуазэх. Заор хэткӀи кӀин, ушэтыпӀэ. А кӀиныр зыфэдэр ныбжьыкӀэхэм зэхашӀэн алъэ-кӀынэу произведениер гъэ-псыгъэ.

Повестэу «Псы къаргъом ычӀэгъ» зыфиӀорэм изгъэшӀэн тыфемыжъзэ Теуцожь Цыгъо ычӀэкӀэ щыт шӀухъафтыным илауреат авторыр мы произ-ведением пае зэрэхъугъэм кы-щетэгъажъэ.

Повестыр кызытегушыӀэрэр, темэу ыштагъэр тишыӀэныгъэ щыщ Ӏофыгъу: Краснодар псы-лыгъыпӀэр зэрашӀыгъэр ары. Агъэкошыгъэ цыфхэм агу шы-шӀагъэр, ялыуэ, кӀинэу алъэ-гъугъэр цыф образ зауӀэкӀэ, унэгъо зытӀушкӀэ къэтыгъэу зэрэхъугъэм тхакӀом иӀпӀэсэ-ныгъэ зыфэдэр къегъэлагъо. Апэрэ нӀкӀубгъохэм къаше-гъэжъагъэу аужырэм нэсэу Лыхъудыдж иобраз повестым пхырэкӀы, ау ащ пае ар зэщы-гъо хъурӀп, ныбжьыкӀэхэр

иныо дэжъ кӀуагъэу хыуае-м хиубыти, икӀуашӀо ушӀорӀкӀи псым чӀихъагъ. Лыхъудыдж иобразрэ хъэм иобразрэ зэфэ-дэ зышӀыхэрэр кӀэлэеджакӀомэ агъэунэфы: кызыщыхъугъэ чӀыпӀэм шӀульгъоу фыря-лэр зэрэлъэшыр, агу шышӀэ-рэр зэрэбэр, яхъадэгъу чӀы-гужьым зэрэщагъотыгъэр, нэ-мыкӀхэри.

Цыф характерхэу авторым кытыхэрэм психологизмагъэу ахэлъыр кыхэдгъэщызэ, про-изведением тытегушыӀэ.

Лыхъудыджи, хъэми япхы-лӀэн плъэкӀышт гушыӀэжъхэ-ри кызызхэтэфых: **Хъэми икӀуаджэ ыбгынэрӀп; Хэ-кужъыхъэ лъэшы; Бланэр зышальфырэм екӀужьы; Ныбгъур бгъасэми, хъасэр иплъапӀ; Къоджэ-къуаджэ нахы тикъуадж, ХъэкӀапӀэр дэгъуми, уиунэ фэдэ хъурӀп,** нэмыкӀхэри.

Мы произведением ехы-лӀэгъэ зэфэхьысыжъ урокым ежъ Сэфэр къетэгъэлагъэ. Ащ фэдэ зэдэгъушыӀэгъум авто-рым амал кыреты тхылъ-еджэхэм, анахъэу ныбжьы-кӀэхэм яеплъыкӀэхэр, ягулы-тэ зынэсхэрэр, Ӏофыгъоу по-вестым кышӀилӀэгъэхэр къа-зэрагурыӀуагъэр зэригъэшӀэн-хэу. КӀэлэеджакӀоми агу кӀи-нэжъырэмэ ащыщых а зӀукӀэ-гъухэр: «тхэкӀошхор тӀэгъугъэ, тыӀукӀэгъагъ, гушыӀэгъу кыт-

кыхэкӀырӀп. Джы кӀэлэдэс-ми, ыгу псэфырӀп, рэхъатыгъо ыгъотырӀп. Ащ фэдэу илъэс пчъагъэм къагъэкӀыгъэ, агъэ-шӀогъэ мэзыр зэрэраупкӀыгъэр лъэшэу ыгу кӀео. Ащ изакъуа, ежъ фэдэу лъэжъэкӀо бэдэдэ-хэм егъашӀэм алэ зыхэлъыгъэ, ижъыкӀэ кышыублагъэу лэ-жыгъэ кӀыпӀэу шытыгъэр, мэ-къур Ӏужьоу кызырэкӀэщты-гъэ чӀыгу пшӀэр шӀагъохэр псы-чӀэгъ ашӀыгъ. Лыхъудыдж ыгукӀэ ар ыштэрӀп. Илъэсишъэ пчъагъэм цыфхэр зыгъэшхэ-гъэ чӀыгур псычӀэгъ пшыным нахъ емыкӀушхо мэхъужъа? Лыжъым кыгурыӀорӀп апэу ар зыгу къэкӀыгъэр а Ӏофым зэ-рекупшысагъэр. Лыхъудыдж илӀэгъухэми джащ фэдэ гумэ-кӀых яӀэхэр. Ары ахэр загъэ-кощыжъхэм ыуж гъэшӀэ ма-кӀэ зыкӀэхъугъэхэр.

ТхакӀом повестым Ӏофы-гъуабэ кышӀилӀэгъы: чӀы-опсым шъхъасынчъэу удзекӀо зэрэмыхъуштыр, ащ изгъэшӀу-ныгъэхэр зыуукъохэрэм тхъа-мыкӀагъоу кыздахыштытхэр зыфэдэхэр, тыкъэзыуцухъэрэ дунаим, псэушъхъэу мэзым хэсхэм, чӀыпӀэ кӀин ифагъэ-хэм, якъэухъумэн пшыгъушъ-нэу зэрэщымытыр, цыфыр ичӀыпӀэ кӀэрыпчымэ хъадэгъу фэхъун зэрильэкӀыштыр, эколо-гием Ӏофыгъохэм мафэ къэс уапылтын зэрэфаер, ахэр ӀпӀэ-дэлӀл пшы зэрэмыхъуштытхэр...

апшъэрэ классхэм арыс кӀэлэ-еджакӀохэр нӀлуасэ шафэт-шынхэр. АщкӀэ дгъэфедэхэ-рэм ащыщ произведениеу «Хым ишъхьал мэхъаджэ, е «Неуш кӀасэ хъушт» зыфиӀо-рӀэ повестыр, ар зэхьылӀа-гъэр Краснодар псыубытыпӀэр зэрашӀыгъэр, ащ чӀыопсым изгъэшӀуныгъэхэр зэрэзэщи-гъэкъуагъэхэр, шӀпхъэнчъэу пынджшӀапӀэхэм щэнаутхэр зэрэщагъэфедэщтыгъэм ахэм адӀлэжъэрэ цыфхэм япсауны-гъэ зэрэзэщигъакощтыгъэр. Урысыем инэмыкӀырэ чӀы-плӀэхэм ялытыгъэмэ, Красно-дар краим онкологие узхэр кызыуэхэрэр бӀкӀэ нахъыбэ зэрэщыхъугъэр, нэмыкӀ Ӏофы-гъуабэу узӀбгъукӀо мыхъушты-хэри мыщ щыпхырыщыгъэх. «Псы къаргъом ычӀэгъ» зыфи-ӀорӀэ повестым мыр пьдза-гъэу плытгӀэн плъэкӀышт. «Шу-лъэгъумрэ шӀомыкӀымрэ» зы-фиӀорӀэ повестым хэт герой шъхъалэмэ ащыщэу Мурат икӀэлэгъу-ныбжьыкӀэгъу заом, зеоуж илъэс кӀинхэм атефи, кӀинэу зӀпичыгъэр зыфэдэр ӀупкӀэу кышӀелуатэх.

Ныбджэгъу нӀпӀчӀхэр, ежъ-хэм яфедэ зыхъукӀэ кыюмы-блӀэщтыр, ӀэнагӀэм пае кы-обэныштытхэр зэрэщыӀэхэр та-пашъхъэ кыыригъэуцуагъ.

Романэу «Шъоу дыдж» зы-шъхъэр авторым зышитхыгъэ лъэхъаныр, нэмыкӀэу къӀпӀон хъумэ, Совет хабзэм фэдэ шы-мыӀэу, Коммунистическэ пар-тиер щӀкӀэ гъӀпскӀыгъэу зы-щаӀоштыгъэр, ахэм шыкӀагъэ горэ афэхъоу кызырӀэуа-мы-гъаӀоштыгъэр кызыдӀплъы-тэрэм, ахэм апӀэшӀуекӀоу ытхы-нэу гу зэрэтыришӀыхъагъэм тхакӀом лӀыгъэ зэрихъагъэу уегъаӀо. Хъау, авторым Совет хабзери, коммунистхэм япар-тии ыгукӀэ фэмыштыкӀэ арӀп, ахэм япӀэщэ зырызхэр ежъхэм ящытхъу арагъӀэоным, ямы-фӀэшъошӀэ наградэхэр къахъын-хэм зэрэдиыхыштыгъэхэр, зырымытым Ӏэтишъэ рагъэуцо-ныр шӀэны зэрафэхъуагъэр ары романым шыпхырышты-гъэр. Ар романым шъхъэу иӀэми кӀелуатэ: Совет хабзэм купкӀэу иӀэр ӀэшӀу, ау пӀэщэ зы-рызхэм, етӀани апшъэрэхэм ащыщхэми, ар зэраукъорэм, шъоум фэдэу хэбзэ ӀэшӀур ды-джы зэрашӀырэр романым нафэ кышӀэхъу.

Сэфэр бэмышӀэу кыдыгъэ-кыгъэ романэу «Хъадырыхэ гъогу» шъхъэу зыфишӀыгъэр хъугъэ шъыпкӀэм техыгъ. Шъхъэу иӀэм укыкӀегъашты-м, пкӀым дештэ.

1930 — 1940-рэ илъэсхэм тыхэгъэу щыхъушӀэгъэ фыр-тынэм кызыдихыгъэ тхъа-мы-кӀагъохэр, «троцкистхы», «на-родым ипыхы» аӀозэ, Сыбыр ращыгъэр, рагъэкӀодагъэр зэ-рӀбэр ары романыр зыфэгъэ-хыгъэр. Зы унагъо ищыскӀэ ар дэгъоу авторым кыриӀо-тыкӀыгъ. УпчӀэ занкӀи рома-ным кышӀегъэуцу: емыджа-гъэу, гъэсэныгъэ зымыӀэу, щэ-мӀджыр, куахъор ыӀэдакъэу колхоз губгъом итызэ игъашӀэ кызыыхыгъэр, «Троцкэр хэт?» пӀоу уепупчӀыгъэкӀи кыӀонэу зымышӀлэр лъэжъаӀор сыдэу-

щтэу «троцкист», «народым ипый» хъун ылъэкӀына? Джащ фэдэу узгъэгупшысӀэн закӀэу зэхэлъ романыр.

НыбжьыкӀэхэм ялъӀпкъ тарихъ зыфӀдэр ашӀынымкӀэ, акъылыгъэ-цыфыгъэ зы-хэлъ шапхъэхэр ӀубытыпӀэ ашӀынымкӀэ, мыхъун зекӀуа-кӀэхэм защаухъумӀнхэмкӀэ мы произведениехэр щысэ дэгъух, нэрыльгъэу Ӏэпы-Ӏэгъух пӀоми хъушт.

Мы аужырэ илъэсхэм ПӀ-нэшъум гъэзетэу «Адыгэ ма-къэм» кыыригъахъэхэрэм янахыбэр зыфэгъэхыгъэр шӀульгъуныгъэр ары. ШӀу зэрэлъэгъурэ ныбжьыкӀи-пӀум гуахъоу, гушӀуагъоу ащ хагъуатэрэр бэми, шӀу-лъэгъуныгъэ джэуапынчъэм кӀалэми, пшъашъэми гу-мӀкӀыгъоу къафихыырэр бэдӀд.

ШӀульгъуныгъэ ӀэшӀум дакӀоу, шӀульгъуныгъэ ды-джым ныбжьыкӀэхэм агу щигъашӀэрэр а рассказ-хэм авторым ӀупкӀэу кы-щегъэлагъо. НыбжьыкӀэ-хэм ямызакъоу, нахыжъхэ-ри ахэм ашӀогъэшӀлӀэгъонэу яджэх.

КъэӀогъэн фае илъэси-пшӀым къехъугъэу Сэфэр кӀэлэцӀыкӀу журналэу «Жъо-гъобыным» иредаторэу Ӏоф зэришӀэрэр. Журналыр нахъ кӀэракӀэу, гъэшӀлӀэгъонэу зэ-рэхъуштым лъэшэу ыналэ тет.

Сэфэр шыӀэныгъэ гъогу-шхо кыкӀлугъ. Илъэс 40-рэ хӀэку гъэзетэу «Социалисти-ческэ Адыгей» зыфӀаӀошты-гъэм, джы «Адыгэ макъэм» Ӏоф ащишӀагъ, отделым ипӀэ-щагъ, редактор шъхъалэм иапӀэрэ годзагъ.

1965-рэ илъэсым кышчы-ублагъэу тхъаным пылъ. Илъэс 30-м кхехъугъ Уры-сыем итхакӀохэм я Союз зы-хэтыр. КӀӀкӀэу къӀпӀон хъу-мэ, ӀофшӀагъэу иӀэр макӀӀп. Ахэм къаӀӀкӀуагъ цӀэ лъа-плӀэхэу кыфагъэшъошагъэ-хэр: **Урысые Федераци-ем ыкӀи Адыгэ Респуб-ликэм язаслуженнэ Ӏо-фышӀ, Адыгэ Республи-кэм илъӀпкъ тхакӀу.**

Ини, цыкӀуи тиесепубликэ щыпсӀэхэрэм ягунэс, шӀу альӀэгъурэ тхакӀу ПӀнэшъу Сэфэр. Уитхыгъэхэм цыф-хэр къаӀжэхэу, кызырӀпшы-гугъхэрэр къӀбгъэшъыпкӀэ-жынынэу цыхъэ кыпфашӀы-ным тхакӀомкӀэ нахъ насы-пыгъэ мэхъужъа?! Ащ фэдэ насып иӀ, ащ фэдэ лъэганӀэм нэсыгъ нӀпӀэ тхӀэкӀошхор.

Сэфэр кызыхъугъэр илъэс 80 зэрэхъурэр шӀэхэу хи-гъэунэфыкӀышт. Сыгу кызы-дӀэу сыфӀӀаӀо псауныгъэ пытэ иӀэнэу, тикъушъхъэмэ афӀдэу бӀгъашӀэ хъунэу, творческэ гъэхъагъэу иӀэхэм джыри ахигъэхъонэу, итхы-гъэхэмкӀэ джыри бӀрӀэ, бӀрӀэ тигъэгъушӀонэу.

БЛӀГЪОЖЪ Мир.

КӀэлэегъэджэ-методист, Адыгэ Республикэм на-роднэ гъэсэныгъэмкӀэ изаслуженнэ ӀофышӀ.

ЯГУНЭС

ашӀогъэшӀлӀэгъонэу произведе-нием еджэх. Лыхъудыдж игу-шӀуагъохэр ежъхэми ягушӀуа-гъох, игухэкӀи-гумӀкӀхэри да-гошых. Адыгэ хэбзэ гъэнфа-гъэхэм арыгъуазэзэ, шыӀэны-гъэр кызыгъэшӀлӀэгъэ лыжъым иныо илъӀу фегъэцӀэкӀэжъы. Псыр кызырӀкӀэоштыр ышӀэ-зэ, ныор къуаджэм икӀэхэ-лӀэжъ щигъэтӀыльжыгъэ, икӀэ хэмыкӀокӀэжынынэу пкӀэуи ыгъэуцугъ шъхъае, а зӀкӀэ умы-шӀлӀэжынынэу псычӀэгъ мэхъу, ау ащ пае къэмынэу иныо икӀэ къуашъомкӀэ мафэ къэс пӀоми хъунэу макӀо, псаоу шыӀэ фэ-дэу дэгъушыӀэ. Гу лъытэгъуаеп ар иныоу шымыӀэжъым зэрэ-дэгъушыӀэшт закъом пае нӀюм икӀэ дэжъ зэрэмыкӀорӀп, икӀуа-джэ, янэжъ-ятэжъхэр зышчы-псэуштыгъэхэр, ежъ игъашӀэ зышчыгъэкӀуагъэр ыгу зэрэпы-мыкӀырэм дехъыхы.

Къуаджэр эконошъым зи-ехэм дамышъыжъэу кыдэнэ-гъэ хъэу Мышъыдрэ Лыхъу-дыджрэ ящыӀэныгъэ зэрэзэ-пхыгъэу повестым авторым кышчыгъэлагъорэми мэхъэ-нэ гъэнфагъэ иӀ. Хъэми шы-гъушӀэрӀп кызыщыхъугъэ чӀы-пӀэр. Ащ ишыхъат, хъэм ыгу фӀэгъуи, Лыхъудыдж шӀодэ-ныр ышӀэ кыыришӀи, ишагу кышчы зырепхым, зэрепхы-гъэр эпишхыкӀи ихӀэкужъ зэрӀкӀожыгъэр. Ащ ихъадэгъу щигъотыгъ. Лыхъудыджи

фэхъугъагъ» аӀон алъӀкӀынэу чӀыпӀэ ефэх.

Мы произведениемкӀэ кӀэлэ-еджакӀомэ сочинение ятӀэгъэ-тхы. Я 11-рэ классыр кызы-ухыгъэ Ӏэшъынэ Залимэ ис-очинениеу «ПӀнэшъу Сэфэр иповестэу «Псы къаргъом ычӀэгъ» зыфиӀорэм кышӀыгъэ Ӏофыгъохэм сӀеплъыкӀэу афы-сӀлэр» зыфиӀорэм мыр шыщ:

Повестэу «Псы къаргъом ычӀэгъ» зыфиӀорэр ПӀнэшъум зитхыгъэр 1986-рэ илъэсыр ары. Мы повестыр адыгэ ли-тературэм ипроизведение анахъ дэгъумэ ащыщ пӀоми ухъукощӀп. Повестым ихъу-гъэ-шӀагъэхэр хъугъэ шыпкӀэм техыгъэх. Геройхэр, цыф ха-рактерхэр нафэу тапашъхъэ къеуцох, ахэр тшыгъушӀэхэ-рӀп, къарыкӀуагъэм ыкӀи къа-рыкӀоштым тегъэгумӀкӀы. Ма-ры герой шъхъалэу Лыхъу-дыдж тыригъусэу ишыӀэныгъэ гъогу кыдӀтӀэкӀу. Лыхъудыдж кощыжынынэу зыкӀи фӀэжӀп, ау егупшысӀэ: «Мы цыф цы-кӀури сыдэу кӀочӀэшхо хъугъа, игъэсэныгъи сыдэу чыжъэу нэсыгъа? Фаэмэ ошӀогу чы-жъэм мӀбыбы, фаэмэ анахъ псыхъо иныри, анахъ псыхъо чъэрыри зепегъӀышъ, кызы-фегъӀорышӀэ, фаэмэ ӀрышӀэу хы егъӀпсы, темэнышхохэр егъэгъушъышъ, лъэжъэкӀупӀэ ешы...» Арэу шытми, кызы-ринӀэкыгъэр щыгъушӀэу мафэ

ПӀнэшъу Сэфэр инэу сыфэ-раз. Ӏофыгъоу кышӀыгъэхэр игъо шъыпкӀэх. Арэу зэрэщы-тыри кӀэнэфагъ. Хы ӀырышӀым зи шӀуагъэ кыхыырӀп, псы шӀоир мӀуалъэ, тӀанэжъ-тӀэжъ-хэм яхъэдэ къупшъхъэхэр зэ-релъасэх, пындыри алӀжъы-рӀп, чӀыгу зэхэтӀыхъагъэхэу, зэхӀкӀыхъагъэхэм гур агъэузы. А зэхъокӀыныгъэм кызыди-хыгъэх тичӀыопсы изгъэшӀу-ныгъэхэр зэрэзэщыкӀуагъэхэр. Адыгэм пӀкӀӀкыгъэ тхъа-мы-кӀэгъуабэхэм ари зэу ащыщ. Адыгэ чӀыгум ибаиныгъэ хы-чӀэ хъугъэ. Мэз кӀырхэр, псы-хъо нахъхор (ПсӀэкъупсӀэ), бзыу орӀдыӀуалэхэр шыӀэжъхӀп. Ахэм ядӀхагъэ, ябаигъэ зы-фӀадагъэр авторым нӀкӀубгъо пчъагъэм къащитхыгъ.

Адыгэкъалэ пӀблӀэгъэ чыла-гъохэм (ХъӀэлъэкъуай, ПкӀы-хъалыкъуай) япсынэмэ псы къабзэ арытыжӀп, ячӀыгу-хэр чӀыгучӀэгъыпсым ыгъэкӀо-дыгъэх. ХэтӀа ащкӀэ пшӀэдэ-кыжъ зыхыштыр? А упчӀэм иджэуап урегъэгупшысӀэ Сэ-фэр иповестъ узеджӀкӀэ...»

Мы зы тхыгъэми нафэ къе-шы кӀэлэеджакӀохэм тхакӀом кыӀомэ шӀоигъуагъэр кызы-раубытыгъэр, ащ зэрэдыра-гъаштырэр.

Гурыт еджапӀэхэм яегъэ-джэн программэ кыделъыгъэ внекласснэ еджэн сыхъатхэм ПӀнэшъум ипроизведениехэм

Чъыем сырикыштыгъ, ау шъхъэгъэзыпӀэ сиунэ исымыгъотэжъу, зызгъчэрэгъоу сышчысгъ. ХъакӀэу кысфэ-кӀуагъэмэ унэр аубытыгъэу, чъыепыркхым шызэпеохэмэ, шызэнэкъокхуэхэ, чъыештыгъэх. Сэ сыгубжыгъаеу, сыкъэ-тэджнышпӀэ остыгъэр згъэкӀо-сэжынкӀэ сышъхъахэу, цыкы-сыкы ыӀозэ кытеорэ сыхъатым ымакӀэ сикӀэдэуӀкӀуэ, сиунэ хэт пӀэрыхъапӀэм («хъакӀэу» сисыгъ. Седжэ сшӀо-игъоу зытӀо-зышӀэ тхылъыр кыызэгосхыгъ, ау зи сшъхъэ кыхъэщтыгъэп, гупшысэм сышъхъариштыгъ. «Цы-фым ежъ зыфаер кыдэрэхуи, адрэхэр зэкӀэ псыкӀуапӀэ орэхъу еблэми. ГухэкӀыр, пчэдыжыри хъаулыеу сшӀуа-гъэкӀодышт. Самыгъэчыеу жъуэ кытэджыжынкхыш, зэ-даохэу, хъэкӀо-бгъуакӀохэу унэм кыиуоштых, етӀанэ «тхъауегъэпсэуи» кыса-мыложъуэ икӀыжыштых. ШыпкӀэр пӀоштмэ, кысэ-хъулагъэм сэри силэжъ Ӏахъ хэлъ. Зыгорэ зэхэсхын, акӀэ-рысхын сшӀошӀи кысэгъэ-лэгъагъэх. СыгуӀэу бэрэ са-уӀухъагъ, гупшысэ цыпӀэ зау-ли афэсшэигъ, ау зи къа-мыӀуахэ зэхъум, сэ сикӀэбар-хэр кӀессэжъагъэх, ахэр пшысэу кыащыхуи, кысэ-дӀуэхэу хэчыежыжыгъэх». Сигупшысэ зэпигъоу, пчӀэм «цыргъ» кыригъаӀоу кыӀуи-хи, гъунэгъур унэм кыхъагъ.

— КъакӀо, къакӀо, Хъаджэжыгъ, — сӀуагъэ, сымытэ-джэу, пкыинэ-лынэ пшыгъэ-хэр зэкӀэсшэхэзэ.

Хъаджэжыгъыр цӀэ тедзэу гъунэгъум кытезгъэнагъ. Шыулае шӀагъэ ар зыхъугъэр. Пчэдыжъ горэм чфӀ иӀуэ зэ-пнэфыжъуэ садэжъ кыӀлэ-дагъ. «Шъао сиӀ, шъао сиӀ!» ыӀомэ дӀпкхым бжымкӀэ еозэ, бэрэ кууагъэ.

— УиӀэмэ Тхъэм кыпфе-гъэху. Цыфмэ кыафемыхъу-гъэ кыпфэхъугъэп, кыызфэ-хъугъэмэ ащыш ухъугъ нахъ. КъыкӀегъэч уигушӀуагъо, кытӀысэх. Сид фӀуусыгъ? — сеупчыгъ.

— Хъаджэжыгъ. Уегупшы-сэжынкхуэ шыта? БӀшӀагъэу фыхъсхыгъ — Хъаджэжыгъ, — пагъу ышъхъэрэ ыӀэхмэрэ дилӀтэжыжыгъэу кыӀыжыгъ.

— Ар цӀэ хъуна? — сигъэ-шӀтагъ.

— Сид мыхъунэу хӀпӀа-гъорэ?

— Мыхъун ащ хӀлӀэп, ау бзылъфыгъацӀ.

— ЕплӀэ джы кыукупшы-сыгъэм. Тидэ кыпхыгъ ар?

— Зыми кысхыгъэп, лъап-сэм кыекӀы. Хъаджэжыгъыр тюркыбзэм кыхъэкӀыгъ. «Хъадж» пӀомэ кыкӀыгъэр ошӀэ. Арба? Чабэм кӀуи «хъадж» кызышыгъэр ары, «кыыз» зыпӀокӀэ «пшыагъэ» кыкӀы. ХъаджӀэшъагъ — джары фӀуусыгъэр уишъао.

Зи ымыӀоу ынэхэр зэпымыӀоу ыгъэуӀапӀэхэу гъунэгъур бэрэ кысӀпӀыгъ.

— УзэгупшысӀэн хэлъ, ау а узэхъагъэмкӀэ адыгабзэм тырымыгушӀыгъэу тып-шышт. КъэсыгушӀысгъ, сыхъамыуӀонэу о пӀӀэ фэсы-усышт, — ыӀуагъ.

— Ар о уиӀоф.

Джащ щегъэжыгъэу загъорэ, гузэжъогъу чыпӀэ сифэмэ, «Хъаджэжыгъ» сӀозэ гъунэ-

гъум седжэ, ау ыцӀэ шыпкӀэр — Иныку.

— ЗэрӀпшымыгъупшӀэрэр, — ыӀуи кысӀпӀыгъэу, зыми кы-кӀэмыупчӀуи пхъӀнтӀэкӀоу шы-тыр кыгъэкӀуати сызыпӀэс Ӏа-нэм кыкӀэрытӀысхъагъ. Ынэхэр мыгушакохэу кысӀпӀыгъэ, гужъуакӀэм чыжъуэ дӀӀӀӀӀӀӀ, лужъушхоу зэтӀлӀэу тхылъы-пӀэхэр кыдихыгъэх. СыгуӀӀэ изыгъ. Сигъунэгъур мышъо-мылӀэу зэрӀтхэрэр сшӀӀӀӀӀӀ. Итхыгъэхэр кыхъыхъэти, ес-Ӏоштыри есшӀӀӀӀӀӀыри сымы-шӀӀӀӀӀ, загъорэ кыин сигъӀӀӀӀ-гъуштыгъ.

— Моу джыдӀдэм сыухыгъэ. Стхыгъэмэ анахъ лӀӀӀ, цӀӀӀӀӀӀ сырыхъун ыӀӀӀӀӀӀӀ. Узэгъ-джӀнэу сыфӀӀӀӀ. — Гъунэгъур кыфыгъэ, пкӀантӀӀӀ кыхыш-тыгъ, хӀӀӀӀӀӀӀӀ хыӀӀӀӀӀӀ жы кышӀӀӀӀӀӀ. — СигъашӀӀӀ икӀӀӀӀӀӀӀ, пшӀошъ гъэху, ащ пӀӀӀӀӀ тхылъ зыми ытхыгъэп. МӀӀӀӀӀӀӀӀ сшӀӀӀӀӀӀӀӀ, — кыс-шыгуӀгъэу ынэ пӀыжыжыгъэмкӀэ кысӀпӀы, тутын шъумэу кы-Ӏуурэм сшӀӀӀӀӀ ригъӀӀӀӀӀӀӀ, кысӀӀӀӀӀӀӀӀ.

Гъунэгъум ыӀӀӀӀ стхъагъэхэр сысыхӀӀӀ, Ӏанэм хъакъу-шыкъоу тетхэр тыригъӀӀӀӀӀ, тхъапхэр кытыригъӀӀӀӀӀ. ЕтӀанэ пхъӀнтӀӀӀӀӀ зытыригъӀӀӀӀӀы-хы, нэгущыгъэр дифыеу Ӏгу-шъо зэгъӀӀӀӀӀӀӀ жӀӀӀӀӀӀ-кыыр тыригъӀӀӀ, ӀӀнтӀӀӀӀӀӀ Ӏанэм егъӀӀӀӀӀӀӀӀ, кысӀп-лыгъ. КӀо, Пушкинъ арышъ, кычыжыжыгъ. СыӀаби, сямь-джэу, ӀӀӀӀӀӀӀӀ тхыгъэхэр зӀтӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, зы тхъапӀэ кыахъси сепӀыгъ, сепӀыгъ. ТхъӀӀӀ гъопчагъэм тутын ӀуӀом ымэ кыпхыштыгъ.

— ГъӀтӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зы хӀс-лъагъорӀӀ. ЗыгорӀм тептхы-кыгъа, хъауми кӀӀптхыкы-жыгъа? — сеупчыгъ.

— Сэ сызыгъыгъэ кӀуачӀӀӀм зыгорӀ хӀбгъӀӀӀӀӀ, лӀӀӀӀӀӀм чӀӀнагъэ ышӀышт. Ори цӀӀагъэ зыгъаӀ. ПӀӀӀӀӀӀӀӀ мары, илӀӀӀ темышӀӀӀӀӀ саджэ кыӀӀӀӀӀӀ, ауӀодыеу кыӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ пӀыкӀын гупшысэу ар гъӀпсыгъӀӀ. Чы-къаом фӀдӀэу уимыгъӀупсӀфӀу, узӀгуитхъу, а узыгъӀтхэр гуп-шысэр кыдӀуае.

ЕгъӀӀӀӀӀӀӀ гъӀбылӀыгъӀӀӀ зӀрӀтхэрӀ, итхыгъэхэр зӀрӀ-шӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, ащ ыпкӀ кы-кӀӀӀӀ унӀгъо хъызмӀт Ӏофмэ шыкӀагъэу афӀхъухэрӀ, кӀӀ-лӀӀӀӀӀӀӀӀ зӀпикыгъэхӀри, мӀӀӀӀӀӀӀ рикӀуыгъэхӀри зӀпимыгъӀоу гъунэгъум кыпчыгъӀӀ. ПшӀӀӀ-дӀӀӀ псыгъор чыжъӀӀӀ дыре-цӀӀӀӀӀӀӀ, ыначӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, ынатӀӀ кыхыфыгъэ лъынтфӀэм лъыр шыуалӀӀӀӀ зысӀӀӀӀӀӀ, гъунэгъум сыгу егъуи, есӀуагъ:

— Цыгъо фӀдӀэу цӀӀӀӀӀӀӀ ухъу-мэ, уигъашӀӀӀ сыхъамыгъӀӀӀ.

— Ори уасэ кысфӀӀӀӀӀӀӀ, ар гухӀӀӀ. ПфӀуӀӀӀӀӀӀӀ уеджэ-шъумэ, текӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ зыдӀгъэ-загъэр кыбгурыӀошт. КыпфӀӀ-сӀгъанэ, — ыӀуи, тӀджи тасым из псылӀӀӀ кыхыгъӀӀӀ, зӀп-имыгъӀоу ришӀуи, кызызмӀ-пӀӀӀӀӀӀӀӀ унэм икыжыгъ.

Сигъунэгъум сехъопсагъ. Тхыгъэ кыодыемэ, дӀӀ-дӀӀӀӀӀ ежъ имыӀофӀу елӀытӀ. ЕнӀгу-ягъо тхӀӀӀӀ пӀтӀури кыаигъэхӀу, кыызӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ джащ фӀ-дӀӀӀ пкыӀеу гъӀпсыгъэхӀӀӀ. Сэ усэ закъо стхыным дунэе быр-сыр кышысӀгъӀӀы. «СигушӀыӀэ чӀт кьурт, стхыгъэ пӀтӀури мӀ-кьурт» сӀозэ, пчъагъэрӀ кӀӀ-сӀшыкыжы.

ЧӀӀ реным ӀӀӀӀӀӀӀӀӀ сы-

псыгъ. Хъхъагъаеу бӀӀӀ зӀх-кыхъагъэ, гупшысӀӀӀ зӀмы-лӀгъоу шызӀӀӀӀӀ. Жыыр са-быеу мӀгупшысэ, сабыир лӀы-жъуэ мӀпсалӀӀ, хъульфы-гъацӀӀӀӀӀ бзылъфыгъацӀӀӀӀӀ зӀхъгъӀӀӀӀӀӀӀ, сатырым те-мыфӀу шымыӀӀ гушӀыгъэр кы-угупшысыгъэх. МыгъӀагъэхӀу пӀсӀушъхъэмэ абжъакъо-хэр кыгъӀӀӀӀӀӀӀ, алыабжъэхэр тфырытфых, пчӀнхэр быдзыпӀэ пӀырыпӀӀых, кӀӀӀӀӀӀӀӀ хымэ макъӀӀӀ кышӀӀӀӀӀ. Шым ыкӀӀ зыкӀӀӀӀӀӀ джӀӀы-шӀыр кыхыи, ынатӀӀ кытыригъ-хъагъ. НӀф кыӀшыгъэу нӀрӀэ пӀӀӀӀӀӀ еджӀӀӀӀ сыухыгъэ. СыхъакӀӀӀ кыӀушыжыгъэхӀу, бырсырӀу зафӀӀӀӀӀӀӀӀ,

Гъунэгъур, тутын ӀуӀоу ыкъу-дынгъэр кыдыгъӀӀӀӀӀӀӀ, кысӀпӀыгъ. Сабыим фӀдӀэу нӀгушӀуагъ, ыӀупӀӀӀ гупшы-сэм кыдашъоштыгъэх, ынэ гъо-жымэ машӀор ащӀӀӀӀӀӀ. Унэм имызагъэу зыгъӀӀӀӀӀӀ, тхылъыпӀӀӀӀ ышӀтӀӀӀ, «не-кӀо» ыӀуагъ.

— ТигъӀӀыри тӀӀӀӀ кӀӀ-тӀӀӀӀӀӀ. Жыыр сфӀкыӀурӀ, — кыӀӀӀӀӀ.

Гъогухэр нӀкыгъэх. Джыри мӀӀӀӀ хъазырыгъ. Гъунэгъум сӀапӀэ пытӀу кыфызыштыгъ, гушӀыӀӀ гъӀӀӀӀӀӀӀӀ кыӀӀ-штыгъэх.

— Шыпкыагъэм сышчыкӀӀ-рӀӀ, гухӀӀӀӀӀ нафӀ, гупшысӀӀ мыухыжъ, сытхӀнӀу ары кӀӀнӀ-

пагъэу зезгъӀӀыгъ. Губгъо зӀ-икӀым ехышӀырӀу, сашъхъагъ-кӀӀ кӀӀшъо нӀкӀӀу сызӀпӀырӀм пчӀдыжыпӀэ тыгъэм инӀӀӀӀӀӀ кышъхъарыуагъэх. Сыгуп-шысӀӀӀ, чъыем сыхылӀӀӀӀ.

ГъӀпсӀфыпӀӀм сыкызекыжъ нӀужым, мӀӀӀӀ зауӀӀ тешӀӀӀжы-гъэу, гъунэгъур саджъ кӀӀ-кӀуагъ.

— Мары, тхылъеджӀмэ сы-рагъӀӀӀӀӀ, — тхылъыпӀӀ тхъа-пӀу ыӀыгъыр кысфӀишӀыгъ, — удӀмысӀу гъӀзетми журналми кыарызгъӀӀӀӀӀ. Хъау, узӀ-джӀӀӀӀӀӀ арӀӀ, нӀмыкӀ, ди-нымрӀ адыгъ шӀӀн-хӀабзӀмрӀ зӀ-рӀӀӀӀӀӀӀӀ афӀгъӀӀӀӀ. ОсӀӀӀӀӀ, сигушӀыӀӀ лъӀшы, агу сылӀыӀӀӀыгъ. КысӀӀӀӀӀӀ.

ГЪУКӀЭМ Нурбий

УЗЭГУПШЫСЭН ХЭЛЪ

Рассказ

зидӀӀӀӀӀӀӀ зӀупчӀыжы-штыгъэх, гъогумэ, кыӀуупӀӀӀмэ арыгушӀыӀӀӀӀӀ. СӀри зы-горӀӀӀ кысӀӀӀӀӀӀӀӀ, ау сӀ сызыхъыгъэр дунай шъхъа-фыгъ, ясӀорӀ кыагурымыӀоу, кысӀпӀыхыи икыжыжыгъэх.

Унэм сыхъажыи, пӀӀӀӀӀ ерагъэу зӀуӀсхыжыи, шӀӀӀури-мӀӀӀ изгъӀӀӀӀ шъхъаныгъуп-чӀэр Ӏусыубгъукыгъ. Чыеным сенӀӀӀӀӀӀ. Гъунэгъур кы-хъагъ. СызӀджагъэм сынапӀэ зӀблихъугъэмэ зӀригъашӀӀу, зыӀубзӀхъажыи, ынэ гъо-жъ-хэмкӀэ кысӀупӀыжыгъагъ. Ес-Ӏоштым кыжӀу, тутынӀу кыш-тагъэм кӀимыгъанӀу, ыгъӀӀ-рӀӀӀӀӀӀ ыгъӀушъӀӀӀӀӀ. ШыпкӀӀӀ есӀӀӀӀ тесыубытагъ, ау ымакӀэ зӀтенӀу, ыӀӀӀӀӀ гумӀкӀым ыгъӀысхъу зысӀӀӀ-гъум, сыкӀӀӀӀӀӀӀ. Тхъным фӀшъыпкӀ, сиягъэ екӀӀу сигу-шӀыӀӀ ыгу зӀпикыгъмэ...

— ОшӀа, гъунэгъур, мы Ӏо-фым узӀгупшысӀэн хэлъ. Акыл хъмылӀӀу сфӀӀӀӀӀӀ, ау бӀӀӀ укъӀӀӀӀӀ, гупшысӀӀӀ зӀгъ-фагъэхэмэ, тхылъыр нахъ ыгъ-лӀӀӀӀӀ. ЕтӀани тхыгъэр кы-хъӀ-лыхъӀэ зыхъукӀӀ, зӀшыгъо, еджӀӀӀӀӀ...

— А узӀджагъэр илӀӀӀӀӀ сыгу шышъхъалӀӀу кыыздес-хъагъыгъ. КыызгъӀӀӀ, узышӀӀ-нӀни узгъӀӀӀӀӀӀ хӀтын ыӀӀӀӀӀӀ, ау гупшысӀӀ, гу-хӀӀ шъхъалӀӀ...

ЗӀгуцафӀштыгъэ гупшысӀӀ горӀм сытеуагъэу кысшыхъугъ. Гъунэгъум ыӀупӀӀӀ кыжъублӀ-лагъэх. Зиуфи тутыным фы-кӀӀмыгъанӀу, сырычӀӀӀӀӀ зауӀӀ зӀпикыгъ. Сыгу егъугъ.

— Гъунэгъур, — сӀуагъэ сы-макӀэ шъабӀу зӀблӀӀӀӀ, — тхылъ шӀагъо птхыгъэ. ШыкӀа-гъэ зымыӀӀ дунаим тетӀп, тыгъ-ми бжыгъӀэ тель, ефӀндым ып-хъуи мыхъун кыхъагъӀкы, Ӏоф дӀӀӀӀӀӀӀ, дӀгъу хъужышт. — ТӀӀӀу тӀӀгъашӀӀ етӀанэ сеупчыгъ: — Тхъэм семыукӀи, мыш фӀдизыр таушӀтӀу шъхъӀэ ифӀра?

жыырӀ. Цыгъо чӀӀ реным ӀупчӀапчӀуэ шысыштыгъ, шӀай шӀӀӀӀӀӀӀ ришъоу, сӀри чӀ-щыр сиклас, ау сӀ тутыным сы-фӀкӀаигъ. Лыжъ тхъамыкӀӀм тхӀӀӀ ышӀӀӀӀӀӀӀ. ТӀ, шы-кур, — ыӀуагъ, сӀри сыкыды-ригъӀӀӀӀӀ, — Тхъэм тыри-хъагъ, амалӀу тӀӀӀ нахъыб, нахъ чыжъуэ тылӀыкӀӀӀӀ фае.

Гъунэгъум джыри тутын кышты, ӀуӀымыкӀӀ зӀкӀигъэ-нӀжыгъ.

— Цыфхэр зыкӀӀӀӀӀӀӀ амалыр Тхъэм кысхылӀӀӀӀ, ар згъӀӀӀӀӀӀ сфӀиштӀӀ.

ТызӀрӀгъӀушӀыӀӀӀ, гъунэ-гъум иунэ тыкыӀӀӀыгъ. Ихъа-пӀӀм пылӀӀӀӀӀ остыгъэ шӀӀӀӀм кӀӀӀӀӀ ынӀгушъхъӀ од лыпӀӀӀ гъо-жъхэр шызӀрӀӀӀӀӀӀӀ кыгъӀӀӀӀӀ.

— АрӀу шыт нахъ мышӀӀӀми, умыпшъыжъуэ Ӏоф зыдӀӀӀӀ-жыи фае.

— КыызгъӀӀӀ. Ар ӀофӀӀ, сыукӀӀӀӀӀ. БӀ темыгъашӀӀу кыӀӀӀӀӀ джыри зӀ тыхъгъӀ-лӀӀӀ.

— УкысшымыгуӀ, — сӀуа-гъэ гушӀыӀӀӀ зӀрӀӀушыгъэр кызӀгъашӀӀу, — неущ зызгъӀ-сӀфӀынӀу сыдӀӀӀ.

— ГъогумафӀ! УкъӀӀӀжымэ тызӀӀӀӀӀ, — сӀапӀэ кымы-тӀушӀӀу бӀрӀ кыгъӀӀӀыгъ.

Чъыем сызӀришӀу тӀдӀӀӀ кыӀӀӀӀӀӀӀ. Сыгу зӀбгъӀ-жыштыгъ. ШыпкӀӀӀ гъунэ-гъум есӀӀӀ слӀӀӀыгъӀӀ. «ЦӀӀ-рыӀоу» ытхыгъэ тхылъымыкӀӀ сӀш нӀмыкӀӀу хӀта джыри кыи зӀригъӀӀӀӀӀӀӀ? ХӀта егъӀ-зыгъӀӀӀ, ынэ ыӀупыӀӀӀӀӀ, шытхъум ишъоупс тхылъым кызыгъӀӀӀӀӀӀӀ? Сид пае ахэр кысшымыухъумагъа? Е-е-е цыфы цыкӀу, цӀӀӀӀӀӀӀ фӀ-банӀӀӀ цӀӀӀу жъуӀӀу дунаим ехыжы. Тхылъым уасэ кы-фашӀӀу аӀӀӀ нӀбгырӀ тхъапша ежъ ышъхъэ кыштытхъужы-штыгъ? СӀӀӀӀ зӀтӀдзагъӀӀӀ сшъхъӀӀӀӀӀу чӀаслӀӀӀӀ, сынӀӀу дӀгъӀӀӀӀӀу сызӀрӀфӀ-

Уфаемэ уздӀсӀӀ.

— Тыда?

— ХъӀтрам итыку. Анахъ кыоджӀ чыжъэр ары.

— Хъау, слӀӀӀӀӀӀ. Нахъ блӀгъӀӀуагъэмэ сӀӀо нахъ...

— Сид ясӀомэ хъушӀта?

— СӀшӀа? Ежъхэр ыпӀуэ кыӀӀӀӀӀӀӀ. ЕтӀанэ, птхыӀуэ кызӀхъӀыгъэр, гухӀӀӀӀу ыӀа-гъэр, кыбдӀӀӀӀӀ, кыбдӀ-мыхъуӀӀӀ, кыӀӀуагъ-кӀӀ-жыгъ... ЕжъхӀми уащӀтхъуныр зышчымыгъӀӀӀ. ЯкӀас. КӀӀухым Ӏуш нӀгу зыкӀӀӀӀ, «тхъашъуегъӀӀӀ» кыӀӀӀӀ уухыгъ.

ТхъэмфӀтӀу тешӀӀӀжыгъэу гъунэгъум гъогум сышӀыӀуагъ.

— Сид кыӀбар? — сеуп-чыгъ.

— ДӀгъоу укысӀӀӀӀӀ. ТхӀӀӀӀ гупшысӀӀӀ еджӀӀӀӀ лӀӀӀӀӀӀу ашъхъарыкӀ зӀрӀ-мыхъуштыр кызгъурыӀуагъ.

— КъӀуат, тӀри уауж тыкыи-мынӀнӀу. — ЧӀӀгъӀӀӀыгъ кызгъурымыӀоу селӀӀӀу.

— СызидӀӀуагъэр Хъатрам итыку шыпкыагъ. МашинӀм сомэ мин уасэ изгъӀӀӀуагъ.

НӀбгырӀ пшӀыкӀуф кыӀӀӀӀӀ-гъагъ. ЗӀкӀӀӀӀ тӀӀӀӀӀ кысте-ужыунтхъи, Ӏупс шъугъӀӀ шӀ-кыӀӀӀ тӀуӀӀ кыӀӀӀӀӀ.

— ТӀӀӀӀӀӀ, шӀӀкыба?

— КъӀаӀу, етӀанэ кыбгу-рыӀошт. СинасыпӀи бзылъфыгъэ ахӀыгъӀӀ, хъульфыгъэ хӀкӀӀ-тӀӀӀ зӀкӀӀӀӀ. ЗӀрӀгъӀӀушы-гъэхэм фӀдӀу кыӀӀӀӀӀӀӀӀ гӀшыгъэу кыӀӀысгъэх. СӀмӀ-губгъумкӀӀ, шапсыгъэ лӀы-жыпшӀӀ, япӀӀо шыгухэр хъунӀмэ рашхыкыгъэхӀу, джабгъумкӀӀ, бжӀӀӀӀу нӀбгырӀфӀ цыӀӀӀӀд фыжымэ цокъӀӀӀӀӀӀ атель-хӀу шысыгъэх. НӀбзыц гъо-жъ-хэр ынӀӀӀ пӀырыпшумэ ахи-гъӀӀуагъэх, апӀу кыдӀӀыгъэ шапсыгъэ лӀыжыгъэр бӀчыи зытыригъӀӀӀӀ кыӀӀӀӀӀ.

«АрӀӀ, кӀӀӀӀӀ, сыдыбза уз-рытхэрӀ?» ЕсӀӀӀӀӀ кыс-мыжӀу кыпӀӀӀӀӀ, — «Фѐ-

дэу бзэ шйой седжагъэп, седжэхэни слъэкIыгъэп», — ыуи зэ ужъунтхагъэ. «Диным хэпшыкIырэ щыIэп, кыблэр зыдэгъзагъэри пшIэрэп», ыуи ятIонэрэу ужъунтхагъэ. Адрэ кээнэгъэ шапсыгъэхэри зырызэу кыдэкIыхэмэ, а гушчыIэ дэдэхэр къаIозэ, а чIыплэ шыпккъэм тIорытIо кыиужъунтхагъэ.

Бжъэдыгъумэ гушчыIэр занэ-сым, зэрэхабзэу, шапсыгъэмэ къапеонхэ сшIошыгъ. Бэрэ уежэн! Бзыикъо заори ащыгъушпжъыгъ. КъыдэкIыгъэ пэпчъ бзэр кыгурымыIуагъэу ыIомэ, ужъунтхэмэ, адыгэ шэн-хабзэми диными ахэсшIыкI шымыIэу ыIомэ, ятIонэрэу ужъунтхэжъыгъ, тIысыжыгъэх. «ХытIум азыфагу кыиыгъ» кыисэзыIони къахэкIыгъ. Ар рамыгъэкъоу ащыц горэм бэщыр кыгъэсысыгъ, бэц дэ-кыуэми игугъу кыишыгъ.

Къясложыщтыр сымышIэу Iупс лъэбанэм сеплIы, сезыгъэблэгъэгъэ тхъэматэм сышчыгугъэу, зызгъэчэрэгъуи сеплIыжыгъ. Ау ари аужэу кыи-дэкIыжы, «Тэжъугъэлэгъу а шъхъэубатэр» шъуIуагъэти, шъозгъэлэгъугъ, шъуиIуагъэ сэри сиIуагъэ, ау сышъолэгъу бэц Iоф кыиэхэшъумыгъэхъажъ», ыуи, тIо кыэужъунтхэжыгъ.

Къэслытагъэти, зэкIэмкIи щэкIырэ тIурэ ситхыгъэ кыи-теужъунтхагъэх. Сомэ минри хъэм ышхыгъ. Джары пчэн кыуир бжъахъэ зэкIом кыи-хуллагъэр.

Ау ошIа сызгъэгущуагъэр? Сызгъэблэгъагъэм сыкыи-кIотэжъыгъэ кыисIоужыгъ:

— Ащ уезгъыжыгъ. Дахэу уакыиэхъыжыгъ, акыи уиIу цыф укыиэрэхэкIыгъэр гъуа-щэрэп. О уапэкIэ кыэтгъэгъэ-гъэ тхакIор бэщкIэ укIыклаеу къауки, «скорэм» илъэу ядгъэ-щэжыгъагъ. Ари кыуаIонкIэ дахэба?

— Угу умыгъэкIоды, тхакIомэ ащ нахъ къахуIлэрэба, — згъэлэсагъэ гъуэнэгъур. — «БэщкIэ къаукигъ» оIо. ТхакIохэр хъапс ашIыхэщ, илъэс пчъагъэрэ дагъэсыхэуи мэхъух.

— ОшIа, о уиIуагъэу, ащ узэгупшысээн хэлъ. А лIыжъ купыр тыгъосэрэ мафэх нахъ мышIэми, сыгукIэ сафэраз. Отхэмэ, бзэ пшыкIуIумкIэ тхэ, нэмаз умышIэу, диным угу ымыштагъэу утемыгушIы, адыгэ шэн-хабзэу хэхыгъэу шымыIэм, рыбгъэсэнхэу умыуцу. Тэ кыIэмпытэкIэ кыэтыхъумэ-нэу тызыфежъагъэр ежъхэм бэшIагъэу бэщкIэ къаухъумэ. ЕтIани кыизгурыIуагъэр ошIа? ГупшысэкIэ еджакIомэ апэ уишпынэу амал зымыIах.

— Гупшысэ хэпхыгъэмэ ари екъуба, — сIуагъэ сыIукIыжыгъэ.

— Арэп, зыгорэкIэ кыблэр зыдэгъзагъэр ошIэмэ, кыи-сэгъэлэгъуба, — кыислIы-бэжыгъэ гъуэнэгъур.

— Дэгъоу ебгъэжъагъ, чыжъэу унэсышт. УмыгумэкI, Хъаджэкъыз, уидунай пхъо-жымы, уанэIу ащ гъэзагъэу уагъэтиIыгъыжышт. Къыб-гурэIомэ, — кыизэсIокIыжыгъ.

— Узэгупшысээн хэлъ, — кыиIоужыгъ гъуэнэгъум.

Къыблэ федеральнэ шъо-лырым иныбжыкIэхэр зы-хэлэжъэгъэхэ ятIонэрэ иннова-ционнэ Конвент бэмышIэу Ростов хэкум шыIагъ. Ащ Урысые Федерацием спор-тымкIэ, туризмэмкIэ ыкIи ныбжыкIэ политикэмкIэ и Министерствэ, ныбжыкIэ IофхэмкIэ Федеральнэ агент-ствэр кIэщакIо фэхъугъэх.

АР-м ныбжыкIэ IофхэмкIэ и Комитет итхъаматэу Къэрэ-тэбэнэ Мыхъамодэ Конвен-тым, я Х-рэ Дунэе бизнес-фо-румым, инновацие хэушъхъа-фыкIыгъэхэм якъэгъэлэгъо-нэу «Я XXI-рэ лэшIэгъум итехнологие лъагъэхэр» зыфи-Iорэм, Дунэе IофшIэн зэпхы-ныгъэхэмкIэ язэхыхъэхэм ахэ-лэжъагъ.

ЯIофшIагъэхэр кыищагъэлэгъуагъэх

Адыгэ Республикэм ышIэкIэ Валентин Гетмоновыр Конвен-

тым хэлэжъагъ. Ащ иIофшIа-гъэу «Технология переработки

лома и отходов электроники и электронной техники с получением драгоценных металлов» зыфиIорэм осэшхо кыи-фамышIыгъэми, мыщ кыишчыуцшIтэп. ИIофшIагъэ зэхъокIыныгъэхэр, хэгъэхъо-ныгъэхэр фишIынхэ игухэлъ.

Къэрэтэбэнэ Мыхъамодэ кыизэриIуагъэмкIэ, мыщ фэдэ Конвентхэм ныбжыкIэхэмкIэ мэхъанэшхо яI. Ахэм язэхэщэн къэралыгъом ыналэ тет. Об-ществэм хэгъоныгъэ гъэнэ-фагъэхэр ышIынхэм, сэнау-щыгъэ зыхэлъ ныбжыкIэхэм якыыхэгъэщын фэлорышIэх.

ДАУТЭ Анжел.

Сурэтыр зэхыхъэм кыи-щытырахыгъ.

Илъэси 104-рэ ыныбжъ

Къуаджэ пэпчъ нэжъ-Iужэ Iушхэр дэсых, ахэр цыфхэм яупчIэжъэгъух, агъашIох, алъы-тэх. Непэ гъэзетеджэхэр нэIуасэ зыфэсшIыхэмэ сшIоигъор ащ фэдэ нэу Iуш. Ар къуаджэу Гъобэкъуае кыишчыгъ, Тхъаркъуахэмэ япхъу, Нэшъу-къуаекIэ Блэгъожъмэ янысэу Захыирэт Базрыкыи ыпхъур ары.

Захыирэт кыизэрыхъуыгъэу унагъом исхэр лэжъаIохэу къахыгъ. Мы нэу чаным икъэ-бар зысшIагъэр бэшIагъэп. Пчэдыжъ горэм тыгъэм ышъо кыэмпылэу Захыирэт дэжэ сыкIуагъ. Сыздэхъэгъэ шагу хъоо-пчэошхом пхъанкIэу дэ-тыгъэ бзылфыгъэ нэгуф дэ-хэшхор ары апэу сызыIукIа-гъэр. Ар лъэшэу кыисфэчфэу кыиспэгъокIыгъ.

— Къеблагъ, ухъакI о. Зы-горэм уегъэгумэкIа? — джащ лпыпытэу кыисэупчIы.

— Хъау, сэ силъэгъуныр, нэ-нэжъэу Захыирэт ары, — ес-Iуагъ.

— ТхъэмкIэ шыкур, — IогушIукIы бысымгуащэр, — ар псау, ау тIэкIу кыэсымэ-джагъ. НекIоба, унэм кыиых.

Инысэ нахыкIэу ыпашъхэ ис Мае пчъэр кыиIуныгъ унэм сырищэнэу. Сэри ащ ыпэ ситэу сыхъагъ. ПхъэнтIэкIу шъэбэш-хом исэу Захыирэт щыс. Сызе-хъэм ащ фэдизэу гу кыислIы-тагъэп. Тхылы Iужу хъазыр горэ ыIыгъ. Инысэ сыкыи-з-фэIуагъэр зыреIом, псынкIэ дэдэу тхылыгъэу ыIыгъыр джаб-

гъумкIэ щыт тумбочкэм ты-рилъхъагъ. ЗэкIэм кыиздэ-плъыгъ, ау ыльэгъухэрэм саз-эрашчымыщыр кыизешIэм, зыпари кыисIуагъэп.

— Захыирэт, уадэжъ сыкыэ-кIуагъ хъэкIакIо, — сIозэ пхъэнтIэкIушчыгъэу ыбгъукIэ щытыр къасшти, нахъ пэб-лагъэу сытIысыгъ.

— ХъакIэр уадэжъ кыэ-кIоныр гушIуагъо, пчэдыжъ хъакIэр щэтэхх аIо, — Iуш-хыпшыкIыгъэу кыело бысымым. ТIэкIу зэпигъэуи лъэшэу хэ-щэтыкIыгъ, — лъэшэу стхъа-кIумэхэм къащыкIагъ. Ары, дгъэшIагъэр икъушт, кыэт-лъэгъугъэри бэ. Ау ттхыгъэ щыIэп, IофшIэным тиухыгъ. Гъаблэмрэ заомрэ язакъоми, икъунба кинэу тIэкIахыгъэр?!

Блэгъожъ Захыирэт кыи-гъэ-шIэгъэ илъэси 104-м кыи-лъэгъугъэр, кинэу орэхъу, хъарэу орэхъу, кыэтхыгуай. IофшIэнэу унагъом илъыр зыпэкIэкIы-щыгъэр Захыирэт арыгъэ. Кол-хоз IофшIэнри унэгъо Iоф-шIэнри зедигъэцэкIэнхэр ащкIэ псынкIэгъуагъэп, ау сыдэу ышIыны, ильфыгъэхэр ыпIунхэ фэягъ. АщкIэ кыитенагъэ щы-Iэп. IофшIэныр шIу алъэгъоу ыгъэсагъэх, ащ насып зэрэхэ-б-гъотэщтым фиIугъэх, филэ-жыиыгъэх.

— Сыд кыина тэ, заом кIуа-гъэхэм ачIыплэ кыинэгъэгъэ нэжъ-Iужъхэм, бзылфыгъэ-хэм, кIэлэцIыкIухэм тымылэ-гъугъэр?! Тракторым сыригъу-сэу, комбайнэм сытесэу Iоф сы-

мышIагъа. Ауужыпкъэм там-бэхэр къазгыр фэшъхъаф ты-мыIыгъэу тшIыгъэх. Пыим зышчытыухъумэным пае окопэ тхъапш тIыгъэр?! — еIо За-хыирэт.

Захыирэт ишъхъэгъусэу Шу-мафэ фин заоу 1939-рэ илъэ-сым шыIагъэм хэлэжъагъ. Ащ ыуж ошIэ-дэмышIэу фашист техакIохэр тикъэралыгъо кыи-зытебанэхэм, дзэкIолIхэм яса-тыр хэтэу пый мэхъаджэм езэ-уагъ.

Лыгъэ хэлъэу заозэ, улагъэу фашистхэм алэклафи, концлагер-ым дэфагъ, ащ дэлIыхъагъ. ДзэкIолIэу Блэгъожъ Шумафэ заом лыхъужыныгъэу щызэри-хъагъэр бэрэ къаIотэжъы. Ар цыф Iушэу, гъэсагъэу, инаро-д пае зыпсэ зыгъэтиIылышт дзэ-кIолIхэм ащыщыгъ. Ау зэош-хом псаоу кыиыхэкIыжыныгъэу инасып кыиыхыгъэп.

— Сишхъэгъусэ сашъхъагъ имытыжъэу кIалэхэр кыиыс-лъэханэхэм, чэщи, мафи си-мыIэу сылэжъагъ, — еIо За-хыирэт. — Сыд кыина сэ сы-мылээгъугъэр! Ау сыдигъуи гуафэ кыиыфызгъэшIыгъэп, сытхъаусахыгъэп. Бэрэ сыгу кыэкIыжы тятэ кыиыIошты-гъэр: «Сыд фэдиз кыин плъэ-гъугъэми, утхъаурыхъэу зэхъа-мыгъэх, джащ фэдэуи узышчы-мытхъужъ». Сэ сшъхъэкIэ тятэ игушчыIэхэр згъэцэкIагъэ.

Цыфым бэ ышIэн ыльэкIы-щтыр. Ау гъучIыри мэлэжъэ, цыфым ипсауныгъи джащ фэд. Цыф пстэури зэфэдэп: зым нахъ пасэу игъашIэ дунаим щеухы, адрэр ыуж кыенэ.

— IофшIэным уигъэлэнэу щытыгъэемэ, — Захыирэт игу-щылэ лъэгъэкIуагъ, — сэщ нахъ ыгъэлэн кыэхъуныеп, IофшIэ-ным цыфыр епсыхъэ, гъучIым нахы нахъ пытэ ешIы.

— Ара джы бэ зыкла-мыгъэшIэжырэр? — упчIэ естыгъ.

— Е-о-ой, сыд джы яIоф-шIаI, — лъэшэу ыгукIэ шIо-игъуаджэу кыело Захыирэт, — Iоф ашIэжъа джы, зэкIэри яунэ-хэм рэхъатэу арысых. Тыдэ Iоф щыпшIэщта? Колхоз, совхоз, завод, фабрик зыфэлIошхэр щыIэжъхэп. Ахэр зэкIэ зэбгы-

рахыжыгъэх, ащагъэх. Хэта Iоф языгъэшIэщтыр? Язы-гъэшIэщтхэри, зышIэщтхэри зэфэдэ кыабзэ хъужыгъэх. Сыд пае чыжъэу сыкIон, сы-дигъуа хатэхэу шагумэ адэль-хэр амылэжыжыгъэу зыхъу-гъэр? Гъаблэм цыфхэр зэрэ-хэкIыжыгъэхэр хатэхэм, губ-гъохэм къарахыщтыгъэ лэ-жыгъэр арыгъэба?

Захыирэт игушчыIэхэм лъэ-шэу сырагъэгупшысагъ. А нэу Iушым игухэкI зэхэмышIэныр зыкIи кыезгъэкIурэп. Ау сы-дым тыфит? Цыфмэ «Тхъэм кыиуишIэн — цыфмэ кыиуа-хъонын» аIуагъэба?! Джащ фэдэ уахът джы тызыхэтыр. Тикъэралыгъошхо иIэшъхэ-тетхэм кыиытамышIагъэ кыи-тэхъулагъэп. Захыирэт бэ кыи-Iотэнэу ыгу ильыгъэр, ау ипса-уныгъэ тIэкIу кыизэлэхъагъэу щытыгъэти, гушчыIэныр дгъэ-кIэкIыгъэ. Захыирэт цыф гупкI, нэу Iуш, шIэжъ дэгъу иI. Ыныбжъ емылтытыгъэу, джы-ри ыльэ тетэу унэм щэзекIо. Лъэшэу икIасэу гъэзетхэу «Адыгэ макъэм», «Советскэ Адыгеим», «Единствэм», «Те-учежские вести» яджэ.

— Мы зытхъамафэ сиIофхэр тIэкIу кыизэлэхъагъэхэщ, нахъ шъхъахынэ сыхъуджъ, — еIо Захыирэт. — Бэрэ сяджэ уитхы-гъэхэм, лъэшэу сыгу рехъых, анахъэу IофшIэнымрэ заомрэ яветеранхэм яхъылIагъэу кыэ-п-тхыхэрэр. ЗэкIэмэ анахъэу сы-зэрэбгъэгущIуагъэр Iофы зеб-гъэшIэу, уигъэгумэкIэу садэжъ укыизэрэкIуагъэр ары, ащкIэ тхъауегъэпсэу.

Блэгъожъ Захыирэт жыишъ-хъэ дахэрэ насыпышхорэ иI. Непэ ар икыорэльфхэм, ипхъо-рэльфхэм, ахэм къаIэхъу-хъагъэхэм ащэгущIукIы. Ахэр нэбгырэ 15 мэхъух. Мыхэр «нэ-нэжъ» аIошъ ащ ыуж итых. Ахэр кыэплэгъужыныр шы-курба! Захыирэт тапэкIи ипса-уныгъэ кыиIимычыныу, джы непэ зыхэс пхъорэльфхэм, кыорэльфхэм, ахэм якIалэхэми яхъяр адигощыныу сыфэлыаIо.

ХЪОДЭ Сэфэр.

IофшIэным иветеран.
Сурэтым итыр: **Блэгъожъ Захыирэт.**

Зэкъош республикэхэм яорэдылу

Къэбэртэе-Бэлыкъарым изаслуженнэ артисткэу Тхэггэлэдж Светланэ Адыгэ Республикэм иныбджэгъушл. Тимэфэкл концертхэм, пчыхъээхахъэхэм ахэлажъэ, кыйорэ орэдхэмклэ тегъэгъушл. Тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ хэгъэгъухэм ар ачылагъ.

къарым кышыхъугъэх, — ело Адыгэкъалэ иадминистрация културэмклэ и Гъэlorышланлэ ипашэу Хьодэ Адамэ. — Ахэр тыхъклэ лъанлэх, зэкъош республикэхэм яартист гупсэх. Искусствэм тызэхещэ, тикультурэ зыкьетэгъэлэты.

Орэдылоу Тхэггэлэдж Светланэ искусствэр зикласэхэр Адыгэкъалэ шигъэгъушлагъэх. Хьодэ Адамэ пчэгум кыхыи, артисткэм кышытхъугъ, шлухъафтынхэр фишылгъэх. Сурэтым итхэр: Тхэггэлэдж Светланэрэ Хьодэ Адамэрэ.

— Адыгэ Республикэм ныбджэгъубэ шыси. Пчэгум сыкыи-зыхъэклэ лэгу кызырэфытеохэр зыслэгъуклэ, зэпысымыгъэу орэд къафасло шлоигъу, — игупшысэмэ ташегъэгъуазэ Тхэггэлэдж Светланэ.

— Адыгэкъалэ културэмклэ и Гъэlorышланлэ ипашэу Хьодэ Адамэ къалэм имэфэкл сыхэлэжъэнэу кызыселом, сыгушлуагъ, силъэпкъэгъумэ яклурэ гъогум сыкыитехъагъ...

Тхэггэлэдж Светланэ зэлъэпкъэгъу республикэхэм яартисткэу тэлъытэ. Тхъабысым Умар бусыгъэ орэдхэр адыгабзеклэ келох. Мырзэ Дзэпшрэ Гъонэжыкыо Аскэррэ яорэдэу «Къаглоба, къагло-

ба» зыфиорэр С. Тхэггэлэджым лъэшэу иклас. Зэкъош республикэхэм, лэклэб хэгъэгъухэу адыгэхэр зыщыпсэухэрэм мэкъэ дахэклэ ашигъэжынчыгъ.

Нэгъушлоу, дахэу фэпагъэу, орэдым кыдашгъозэ купклэу хэлъыр кышлтыгъэлэсын зылъэклырэ артисткэр Налшык, Щэрджэскъалэ, Мыекъуапэ, Адыгэкъалэ ачыслэгъоу, мэкъэ гохъклэ орэд кыйлоу зэп зэрэзэхэсхыгъэр. Зэкъош республикэхэм янароднэ артисткэу Сэкъурэ Ольгэрэ Тхэггэлэдж Светланэрэ зы концертым здыхэлажъэхэуи сырыхылагъ.

— Сэкъурэ Ольги, Тхэггэлэдж Светлани Къэбэртэе-Бэлы-

СПОРТЫМРЭ НЫБЖЫКЛЭХЭМ ЯПУНЫГЪЭРЭ

Адыгэкъалэ ифутболистхэм атамэ зелэты

Спортымрэ шылэныгъэмрэ зэрэзыхыгъэхэр футбол командэм джыри зэ кыушыхъатыгъ. Адыгэкъалэ илэс 41-рэ зэрэжыгъэм фэгъэхыгъэ зэхэхэу лъэпкъ културэм и Гупчэ шызэхашагъэм Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Краснодар крайм, Адыгеим ирайонхэмрэ икълэжхэмрэ кыарыкыгъэхэр ахэлэжъагъэх. Залым тлысыплэ нэкл илэжъэпышъ, уцуплэ горэ зыгъотыгъэр мэгушлэ.

— Тифутбол командэ мышц фэдэ зэлуклэхом зэрэагъэблэгъагъэм тегъэгъушлэ, — кылуатэ командэм ипашэу Пэнэшъу Вячеслав, тренерхэу Хьаджэбыекыо Муратрэ Тхьаркыохыо Тимуррэ. — Тхъаегъэпсэух кытфэгъумэ-кыгъэхэр, Санкт-Петербург тышлэу кытклэуцлэщтыгъэхэр, кызытэгъэгъэжыым кытпэгъокыгъэхэр. Адыгэкъалэ иадминистрация ипашэу Хьатэгъу Налбый финалым тызэрэщешлэрэм шыгъозагъ, телефонклэ кытыфитеохтыгъ. Тикълэ Юфыгъуабэ шигъэцклен фаеу цыфхэр кьежэщтыгъэхэми, игуадзэхэм пшгъэрылхэр къафишыхи, Санкт-Петербург еж кэкълуагъ, тиклэху ешлэгъумэ яплыгъ.

Ушэтыплэ узифэклэ кыбгоуцорэм, гушылэ фабэклэ лэпылэгъу кышфэхъурэм гур келэты, уапэклэ уегъаплэ. Адыгэкъалэ ифутболистхэм апэрэу Урысыем и Кыйблэ шьолбыр изэнэкъокхуэу Краснодар шыкълуагъэмэ ятлонэрэ чыплэр къащыдахи, финалым хэфагъэх. Урысыем икълэцлыкълу-ныбжыкылэ футбол командэ анахэ дэгъухэр Ленинград хэкум шы-зэлуклагъэх. Владивосток, Ленинград хэкум, нэмыкхэми кыарыкыгъэ командэмэ Адыгеим шыщ кълэлэхэр атеклуагъэх. Къэрэщэе-Щэрджэсымрэ Адыгеимрэ якомандэхэр дышъэ медальхэм зафэбанэхэм, пчъагъэр 2:1-у теклоныгъэр ткъош республикэм ифутболистмэ ахыгъ. Адыгэкъалэ ифутболистхэу тыжын медалыр кызыфагъэшъошагъэмэ тигуапэу ацлэхэр кьэтэлэ:

Берлин Адам, Лаврик Артем, Мамыекыо Салбий, Лыхъукл Тимур, Мыгу Аза-

Адыгэкъалэ икълэцлыкълу-ныбжыкылэ спорт еджаплэ ифутбол командэ Урысыем изэнэкъокхуэу клубэу «Шьолэгуаом» зехищэрэмэ ахэлажы ятлонэрэ чыплэр кыи-щыдихыгъ. Кълэеджакломэ щытхъоу кытфахыгъэм тырэгъушхо, спортым илэагълэмэ алылэсынхэу афэтэлэ.

мат, Хьаджэбыекыо Къэплан, Уджыхъу Аскэр, Хьатхъохъу Мурат, Лыплэпэ Аслъан, Лыплэпэ Азамат, Пчыхалыкыо Руслан, Цундышк Аслъан, Воловик Андрей, Чэтыжъ Асфар, Цубытл Ичрам, Гамидов Мурат.

Командэм ипашэхэмрэ фугболистхэмрэ ацлэхэр зэхэхэм кыи-щыралуагъэх, орэдышъо дахэр залым шылузэ, нэбгырэ пэпчэ сомэ мини 10, Щытху тхылъ Адыгэкъалэ иадминистрация ипашэу Хьатэгъу Налбый ритыгъ, шлоу шылэр кыдэхъунэу фылуагъ.

Стадион ялэгоп

Адыгэкъалэ лъапсэ зишылгъэр илэс 41-рэ хъугъэми, стадион джырэ нэс илэп. Футбол ешланлэр агъэпсыгъэу плытэ хъушт, ау ащ кьешлэклыгъэ Юфыгъохэр джыри икыоу гъэцклагъэхэп.

Футболымклэ Адыгэкъалэ ифедерация итхъаматэу Уджыхъу Байзэт кълэеджакломэ ятлонэрэ чыплэр хэгъэгъушхом кыи-зэрэщыдахыгъэр ошлэ-дэмышлэ Юфыгъоу кытилуагъэп. Коман-

дэм илэс пчъагъэ хъугъэу лъэплэх, сэнаушыгъэ зыхэлэ кълэлэхэр кыыхагъэщых, яухъазырыныгъэ зэрэхагъэхъоштым пылтых.

Кълэмэ футболист цлэрыло хъун зылъэклышт къахэкълыштми тшлэрэп. Ар кыдэтлытыгъэми, шлуклэ кыыхэдгъэщырэр кълэеджаклохэр шэн-хэбзэ дахэмэ афалунхэр пшгъэрылхъуагъэу тренерхэм зэралыгъэрэ ары.

— Кълэхэр тутын ешбохэу, наркотикхэм апышагъэхэ зыхъуклэ тэрклэ гъмэкыгъу, — кылуатэ Пэнэшъу Вячеслав, Хьаджэбыекыо Мурат, Тхьаркыохыо Тимур. — Тинепэрэ ныбжыкылэмэ япсауныгъэ изытеги тэшлэ. Арышъ, физкультурэмрэ спортымрэ ахэтэщэх. Непэ дгъэсэрэ кълэлэхэр Урысыем шашлэх, ныбжыкылэхэм шысэ афэхъух. Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» шешлэн зылъэклыштхэр дгъасэхэрэм къахэкълыштых.

Футболист ныбжыкылэхэр непэ кълэеджаклох, неущ сэнэхъатэу кыыхахырэм елытыгъэу шылэныгъэм хэуцощтых. Тшлогъэ-

шлэгъон тимылъэпкъэгъухэу командэм хэт кълэлэмэ адыгабзэр кыи-зэрагурылорэр, лытэныгъэу зэфашлырэр ешланлэми, шылэныгъэми къащэлъагъо.

Уджыхъу Рэмэзан, Хьаджэбыекыо Къэплан, лэшыны Аскэр, Мамыекыо Салбий, нэмыклэ футболистхэу гушылэгъу тызыфэхъугъэмэ адыгагъэ ахэлт. Културэм и Унэ зыщысэлъэгъухэм дахэу, зэклужъэу зэрэфэпагъэхэм, лъэпкъ шэнышлухэр зэрэзэрэхъэхэрэм сигъэгъушлагъ.

Урысыем ижурналистмэ я Союз хэтэу Тыркоо Заурбий футболистмэ ящытху мэфэклым зэрэчалорэм нэгъушлоу лышлэзэ, хэщэтыкыгъ. «Динамо» Тбилиси, «Динамо» Киев, «Спартак» Москва, нэмыклэ командэ цлэрылохэр СССР хэгъэгъушхоу тилагъэм шешлэхэ зэхъум ылъэгъугъэх, зылашлэрэ футболистмэ адэгъушылэуи кыыхэкылгъ.

— Израиль кыкылыгъ Натхьо Бибарс «Рубин» Казань шешлэ, — ело Тыркоо Заурбий. — «Кубань» Краснодар Тэхъутэмыкыуае шаплугъэ Натхьо Адам дахэу зэрэщешлэщтыгъэри тшыгушшагъэп. Футболист цлэрылохэр адыгэмэ къахэкълэ зэрилъэ-кыштым тыхыхэ телъ.

Адыгэкъалэ шырагъэжыгъэ Юфыр лъагъэклотэнэу тэгугъэ. Стадионыр шлэхылоу агъэпсынэу, кълэцлыкълэхэмрэ ныбжыкылэхэмрэ ар яклуаплэ хъунэу, япсауныгъэ игъэпытэн пыллынхэу тыфай. Хым тет къухъэр тыдэ клуагъэми, капитанэу ащ илэм ипшгъэрылхэр дэгъоу зэригъэцкэлэштхэм, нэпкъым кыи-зэрэ-клужыштым пыл. Адыгэкъалэ ифутбол командэ пашэмэ янэплэгъу ит, спортышхом чыплэ щигъотынэу, тамэу ялэм зилэтынэу капитанымрэ лэшыхъэтетхэмрэ ар дэгъоу зэрэцэнэу тафэлало.

Сурэтым итыр: **Адыгэкъалэ ифутбол командэу Урысыем ятлонэрэ чыплэр кыи-щыдэ-зыыхыгъэр.**

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

Кыдэзыгъэклырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ Юфхэмклэ, лэклэб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестыанскэр, 236

Редактор шхъалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зылэшылэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шхъалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшгъэдэклэбэ зы-хырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын Юфхэмклэ, телерадиокъэтын-хэмклэ ыкли зэлъы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыплэ гъэlorы-шланлэ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым кыихиу-тыхэрэм мышпып-кыагъэу къахафэ-хэрэмклэ къэзыт-хыгъэхэм пшгъэдэ-кыжъ ахы. Къа-тхэхэрэмрэ гъэзе-тым шылажъэхэр-рэмрэ яеплыкылэ зэтемыфэн ылъэ-кышт. Гъэзет-еджэхэм кыи-фагъэхырэ тхы-гъэхэр зэхэтфы-хэрэп ыкли къэ-зытхыгъэхэм алэклэдгъэхъа-жыхэрэп.

Зышыхаутирэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4664
Индексхэр 52161 52162
Зак. 2968

Хэутыным узшыкълэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зышыкълэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр 18.00